БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 12 (10998) | 1966 оной январиин 15, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Дабшыш урагшаа, залуу наһан!

Буряад оронойнмай залуу үетэнэй ехэ хуралдаан—комсомолой XXIII областной конференци һаяшаг боложо дүүрэбэ. Энэ конференци хадаа гайхамшаг үе сагта. КПСС-эй ЦК-гай һүүлшын Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые совет арадай габшагай ёһоор бэелүүлжэ эхилһэн, ээлжээтэ партийна съездые эрхимээр угтажа байһан үедэ үнгэрөө. Бухы арадтаяа хамта республикымнай комсомолшуул болон залуушуул съездын урда тээхи вахтада жагсаад, заводой цех соо, гүн тайгын хүбшэдэ, адуун олын отара, фермэнүүдтэ, һаруул уужам аудитори соо—хаа хаанагүй эдир залуугай эдэбхи хашаалтайгаар ажаллажа, һуража байна.

Тоосоото үе соо ВЛКСМ-эй областной организаци тоогойнгоо талаар улам ургаа, эмхидхэлэйнгээ талаар бүри бэхижээ. Үбсүүндээ агуу багша Ленинэй дүрсэтэй значогуудые зүүһэн омог дорюун хүбүүд, басагадай тоо мүнөө 63 мянга шахуу болонхой. Эдэнэр бухы залуушуулаа ударидажа абаад, ниитэ-политическэ ажабайдалда, гүрэнэй, ажахын байгуулалтада тон эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байдаг. Республикымнай ямаган промышленна предприятинүүдтэ, транспорт, барилга дээрэ 30 мянга тухай залуу хүдэлмэришэд, инженернүүд болон техникүүд ажаллана. Залуу хүдэлмэришэдэй гурбадахи хүн бүхэнэйнь үйлэдбэриин түрүүшүүл байха юм.

Хүдөөгэйшье комсомолой организацинууд ажахын-политическэ зорилгонуудые шиидхэхэдээ мүн лэ нилээд оншо шадабаритай, нүлөө ехэтэй болоо. Гансахан лэ Баршуурэй аймагай колхоз, совхозуудта, жэшээнь, 247 комсомолшуул сэхэ мал ажал дээрэ, 320 комсомолшуул механизаторнуудаар ажалладаг. Үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудта хүсэеэ нигэжэ хубаарилһанайнь ашаар эндэхи комсомол-залуушуулай 5 гүүртэнүүдэй һү һааха жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь һурагүй урид дүүргэһэндэ ямар гайхал байхаб! Иимэ жэшээнүүдые һурдаха болоо һаа, яһала олон.

Конференци дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, комсомолой олохон организацинуудай дайшалхы шадабаринь, мүн ажахын, соёл культурын асуудалнуудые шиидхэхэ үедөө тэдэнэй дүүргэдэг үүргэнь урда урданайхиһаа жэшээгүй ехэ болоо. Энэшье арсалтагүй. Гэхэ зуура залуушуулые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, бүтээсэ ехэтэй ажалай оншо дадалтай, тусхай мэргэжэлтэй болгохо, һайнаар ажаллаһанайнь түлөө урмашуулха талаар дутуу дунда зүйлнүүд комсомолой организацинуудта үшөөл бии. ВЛКСМ-эй зарим комитедүүд абаһаар лэ элдэб эсын суглаа хураал зарлаад, хожомынь бүхөһэн, хараалһан хэрэгээ хүсэдэнь хүргэдэггүй байха юм. Үнгэржэ ерэхэдээ комсомолой Түнхэнэй, Сэлэнгын райкомуудай хүдэлмэрилэгшэд залуушуулай дундаһаа түрүүлжэ гараһан хэшэдые, кукурузашадые огто мэдэхэгүй байдаг. Иимэ байдал ямаадаа үзэгдэнэб гэхэдэ, залуушуулай зарим хүтэлбэрилэгшэд түрүүшын ээлжээндэ бардамхаар хэлсэсэгээгээд, бага зэргэ шууяа татасагаагаад, һүүлээрнь эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха, хүбүүд, басагадта ажал хүдэлмэриин гоё һайханиие ухамайлан ойлгуулха, тайлбарилан хөөрэжэ үгэхэ болоходоо абяа шэмээгүй болошоно бшуу. Ингэжэ хүдэлжэ огто болохогүй, түргөөр лэ энээндэ эсэс табиха хэрэгтэй.

Мүнөө шэнэ табан жэлэй түсэб бэелүүлжэ эхилһэн, КПСС-эй XXIII съездын угтамжада бүгэдэ арадай мүрысөөнэй дэлгэрээд байһан үедэ комсомолой организаци бүхэн хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхи гуримтайгаар хүдэлхэ, али бухы хүдэлмэридэ эдир залуугай абьяастайгаар хамааралсаха, даажа абаһан ажал хэрэгэйнь түлөө хүбүүн, басаган бүхэнэй үүргэ, харюусалгые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байха ёһотой. Металл болон материалнуудые алмаха, арьбалхын, энээнэйнгээ ашаар продукци нэмэжэ бүтээн гаргахын түлөө тэмсэл, ажалай бүтээсые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлжэ байгаад, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулхын, шанарыень һайжаруулхын түлөө тэмсэл—комсомолой организацинуудай дайшалхы хэрэг болоно. Энэ талаар тэдэнэр ехэ юумэ хэхэ шадалтай. Олохон предприятинүүдтэ залуу уралан наржуулагшад болон ухаалан зохёогшодой соведүүд хүдэлдэг, тэндэ һүбэлгэн ухаатай, шадабари ехэтэй залуу мэргэжэлтэдшье үсөөн бэшэ бии. Энэ ехэ хүсые комсомолой организаци зүбөөр хэрэглэхэ ушартай.

Мүн хүдөөгэй комсомолшуудай урда горитой зорилгонууд табигдана. Үбэлэй хурьгадые абаха хүдэлмэридэ энээнһээ урагша залуушуул аһан түрүүн хабаадалсадаг байгаа, мүнөөшье хабаадалсаха зэргэтэй. Зургаан зуу мянга шахуу хурьгадые түлжүүлхэ гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ, залуушуулай хаба шадалаа харуулха ажал эндэ яһалашье ехэ байха. Тэрэшэлэн ажахынуудай һү һаалиин гүүртэнүүдтэ хүдэлдэг бухы һаалишадай хахадынь комсомолшуул ба залуушуул болоно. Тиимэһээ 1966 ондо һү ехээр абаха хэрэгэй хуби заяан тэдэнэй шударгы ажалһаа, мэргэжэл шадабариһаа, эрдэм наукын туйлалта, түрүү дүй дуршал хэрэглэһэнһээ горитойгоор дулдыдаха байна. Үшөө тиихэдэ сабшалан дээрэхи хүдэлмэри, хабарай тарилгада бэлэдхэл гэхэ мэтэ асуудалнуудшье мартагдаха ёһогүй. Хойшолуулашагүй эдэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ комсомолой организаци бүхэн өөрынгөө эзэлхэ һуурине тоб байса тодорхойлхо болоно.

Ургажа ябаа үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэ ленинскэ комсомолой гол анхаралда байдаг. Эхэ орондоо хизаарлашагүй дуратай, партиин хараа түсэбүүдые бэелүүлхээр хэзээдэшье бэлэн, түрэл арадтаа, коммунизмын агуу ехэ хэрэгтэ үнэн сэхэ хүбүүд, басагадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ нэн түрүүн политическэ һуралсал ехэ үүргэ дүүргэхэ жэшээтэй. Мүнөө республика доторнай политическэ элдэб янзын һуралсалда хорёод мянган комсомолшууд, залуушуул хабаадуулагданхай. Партийна организацинуудай хүтэлбэри доро ВЛКСМ-эй райкомууд, комсомолой комитедүүд залуу үетэнэй наһыень, эрдэм һургуулиiень, ажалладаг газарайнь эрхэ байдалые хараада абалсан, политическэ һуралсалые энэ жэлдэ эмхитэй гуримтайгаар эмхидхээ. Залуушуулые үзэл сурталайн талаар гэгээрүүлэн хатуужуулха асуудалда комсомолой хүтэлбэрилхы органуудай, партийна комитедүүдэй хүсэдөөр анхарааагүй байһан газарта заабол дутагдалнууд үзэгдэдэг, зарим хүбүүд, басагадай зүгһөө аягүй аашаshье гаргаха ябадал ушардаг. Сэлэнгын аймагта, жэшээлхэдэ, комсомолой политһуралсалда хүдэлдэг 30 прапагандистнуудай оройдоол дүрбэниинь коммунистнууд байха юм. Харин партиин Сэлэнгын райком иимэ байдалда политическэ сэгнэлтэ үгэдэггүй, комсомолой организацида мүртэйгөөр туһалдаггүй гэжэ тэмдэглэлтэй.

Бэеэ арюун сэбэрээр абажа ябадаг, даруу зантай, үнэн сэхэ, бэрхэшээлнүүдһээ тунхаридаггүй, согтой солбон залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгые партимнай комсомолдо даалганхай. Хүндэтэ энэ партийна даабариие шууд сэхээр бэелүүлхын тулада комсомолой организацинууд соёл сурталай али бухы арга зэбсэгүүдые шадамараар хэрэглэхэ, залуушуулые һонирхуулмаар бусадшье хүдэлмэри ябуулха, физкультура ба спорт улам дэлгэрүүлхэ болоно.

Партийна хүтэлбэри доро ажал хэрэгээ ябуулдагаараа комсомол хүсэтэй юм. Ушар иимэһээ партийна комитедүүд комсомолой организацинуудта үдэр бүриин анхарал хандуулха, дайшалхы шадабариень, үүргыень саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байха, тэдээндэ шанга эрилтэ табиха ялгатай. Тиигэбэл комсомол хадаа партиин дайшалхы туһалагша байһан үндэр нэрэеэ бүри дээрэ абажа ябахал.

Дабшыш урагшаа, залуу наһан!

КПСС-эй XXIII съездые угтуулан

Зорилгонь—4 һарын түсэб

«Дайнай урда тээхи 1940 ондо һэн. Залуу басаган Ашигта «Эрдэм» колхозой һаалиин фермэдэ һаалишан боложо ерэбэ. Мал ажал дээрэ хүдэлхэ зон хэрэгтэй болоо гэжэ дуулаһаншье байжа болохо. Ажаллажа эхилһээр жэлшье болоогүй байхадань дайн эхилжэ, хамсыгаа шуужа, хоёр, гурбан хүнэй түлөө хүдэлхэ саг ерэбэ.

Хүдэлхэдэ хэды хүндэ хүшэр байбашье Ашигта басаган бэрхэшээлнүүдһээ айжа сухэрөөгүй, урма зоригтойгоор ажаллажа ороо. Хүнэй шэнжэ шанар хүдэлмэри дээрэ элирдэг гээшэ. Хододоо урагшаа һанаатай, даалгагдаһан ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг туладаа нүхэр Цыбикдоржиева удааншье болонгүй һайн амжалтануудые туйлажа эхилбэ.

Тэрэ сагһаа хойшо мүнөө 25 жэл үнгэрбэ. Дайнай үедэ Коммунис партиин гэшүүн болоһон Ашигта Дугаржаповна Цыбикдоржиева мүнөөшье хүнэгөө бариһаар. Үнгэрһэн үедэ хэды олон залуушуулые өөрынгөө мэргэжэлдэ һургаа гээшэб, хэды ехэ хэмжээнэй һү һаагаа хаб.

Ажалайнь алдар габьяае гэршэлһэн хэдэн олон хүндэлэлэй грамота, дипломуудые абдарһаан гаргажа танда харуулха. Тэрэ тоодо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотанууд, ВСХВ—ВДНХ-гай дипломууд олон.

Мүнөө үедэ үнинэй һаалишан Ашигта Дугаржаповна партиин XXIII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оронхой. Һү һааха үнгэрһэн жэлэй түсэб гурбан һараар урид дүүргэжэ, бүри октябрь һараһаа шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбөөр ажаллажа эхилһэн юм.

А. АФАНАСЬЕВ.

Сэлэнгын аймаг.

ГҮРЭНЭЙ ЗӨӨРИ—МАНАЙ ЗӨӨРИ

Металл, материал гамнан арьбалха гэһэн үүсхэл Москвагай, Ленинградай промышленна предприятинүүд гаргаба. Энэ үүсхэлые бусад олон предприятинүүд дэмжэжэ, хэды зэргын металл, материал алмажа шадаха байһанаа тодорхойлжо, энэ талаар шэнэ уялгануудые абажа байнхай.

Манайшье локомотив-вагон засабарилгын заводой коллектив Москвагай, Ленинградай предприятинүүдай үүсхэлые дэмжээ. Электромашинна цехтэ энэ асуудалда зорюулагдаһан суглаан болобо. Цехэй хүдэлмэришэд, бригадирнууд, мастернууд, участогуудай начальнигууд өөһэдынгөө һанамжа, дурадхал хэлэһэн юм. Металл, шухала хэрэгтэй ондоошье материал хайра гамгүйгөөр гаргашалха баримта манайшье цехтэ бии гэжэ тэдэнэр тодоруулба. Энээнһээ саашадаа иимэ таарахагүй байдал усадхаха, ехэшье, багашье ажал бүтээхэдээ арьбалалта хэхэ гэжэ оролдохобди гэһэн тобшолол хэгдээ. Элижэ хуушарһан зарим детальнууд энээнһээ урда металлолом болгогдожо хаягдагша бэлэй. Саашадаа иимэ ушар дайралдахагүй гэжэ хүдэлмэришэд найдуулба.

Гүрэнэй багашье, ехэшье юумэн манай хамтымнай, өөһэдымнай зөөри мүн. Тиимэһээ тэрээндэ гамтайгаар хандаха, тэрэниие гамнаха, арьбалха гээшэ манай өөһэдын хэрэг ха юм. Энэ тэмсэлдэ бултадаа оролсожо, саашадаа металл, материал арьбалха гэжэ цехэй хүдэлмэришэд шиидээ.

Цехэй коллектив материал, металл гамтайгаар гаргашалжа, энэ жэлдэ 200 мянган түхэригэй арьбалалта хэхэ гэһэн уялга абаба. Энэнь нёдондо жэлэй туршада хэгдэһэн алмалтаһаа аяар хоёр дахин үлүү ехэ юм. Гүрэнэй зөөри арьбалха гэһэн тэмсэлдэ цехэй бухы хүдэлмэришэд хабаадалсажа эхилээ.

Н. ЕРКОВИЧ,
ЛВРЗ-гэй электромашинна цехэй парторганизациин секретарь.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын түрүү хонишон Цырен-Доржо Гимниндармаев жэл бүри хонидоо һайнаар харууһалжа, ехэ амжалта туйладаг юм. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада 100 эхэ хонин бүриһөө ходоодоол 100 гаран хурьга абажа байгаа. Нүхэр Гимниндармаев «Республикын эрхим хонишон» гэһэн нэрэ солодо хүртэнхэй.

А. НАГАСЛАЕВАЙ фото.

МҮРЫСӨӨН ЭРШЭДЭНЭ

Манай үйлэдбэриин 3-дахи участок Онохойнгоо модоной комбинат соо түрүү зэргэдэ ябадаг. Партиин ЦК-гай сентябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон манай коллектив КПСС-эй XXIII съездые ажалай эрхим бэлэгээр угтаха гэһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоо һэн. Хүдэлмэришэдшье хэлэһэн үгэдөө хүрэхын түлөө эршэ хүсэтэйгөөр хүдэлнэ, ажалайнгаа бүтээсые улам дээшэлүүлнэ.

Ниитэ олоной хүсэлэн оролдолгын ашаар участогнай 1965 оной үйлэдбэриин түсэбые бухы зүйлөөрнь арбан сүүдхээр урид дүүргэжэ шадаа. Монсогор модо вагондо ашаалха, уурхайн тулга бэлдэхэ, уһанһаа модо гаргаха түсэбүүд хуу үлүүлэн дүүргэгдээ.

Үйлэдбэри дээрэ ажалай эмхидхэлые зүбөөр табиһанай, хүдэлмэриин хүсые гуримтайгаар хэрэглэһэнэй, хүндэ хүшэр хүдэлмэриие оньһожоруулһанай аша туһаар коллективэй гэшүүн бүхэн үдэрэйнгөө нормые ходо 110—125 процент дүүргэжэ байдаг. Модо ашадаг нүхэд Шворевэй, Савельевэй, модо уһанһаа гаргадаг нүхэд Плотниковой, Афанасьевай бригадануудай дүүргэлтэ бүришье дээгүүр.

Социалис мүрысөөнэй охин соогуур үйлэдбэриин түрүүшүүл улам олошоржо байна. Коммунис ажалай түлөө хүдэлөөн улам дэлгэрнэ. 119 хүдэлмэришэднай коммунис ажалай ударник гэһэн алдар сууда хүртэнхэй. Мүнөө бухы коллективнай коммунис ажалай участок болохо гэжэ тэмсэжэ байна.

Үнгэрһэн жэлдэ туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха зорилгоор коллективэй ажалшад партиин съездын хүндэлэлдэ зорюулан, энэ жэлэй нэгэдэхи кварталай үйлэдбэриин түсэб болзорһоонь урид бэелүүлхын түлөө эршэ хүсэеэ улам шангадхажа байнад.

Ж. ЦЫДЕНОВ,
үйлэдбэриин 3-дахи участогай начальник.

Загарайн аймаг.

БАЯН УРГАСАДА НАЙДАМААР

Шэнэ жэлдэ хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса абахын тула манай колхозой гэшүүд ехэхэн оролдолго гаргажа байна. Нэн түрүүн тарялан, сабшалангаа үтэгжүүлхэ, тэндэ наг шэбхэ гаргаха, эрхим шанартай үрэһэ бэлдэхые хүсэнэ.

КПСС-эй XXIII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, колхозоймнай механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ наг шэбхэ зөөхэ түсэбөө үлүүлбэ. Түсэбэй ёһоор 15 мянган тонно шэбхэ гаргагдахаар хараалагдаһан байбал, мүнөө 17 мянган тонно зөөгдэнхэй. Энэ хүдэлмэриие оньһожоруулагдамал отрядай гэшүүд урагшатайгаар ябуулжа шадаа.

Энэ зөөгдэһэн шэбхын ехэнхинь (14 мянган тоннонь) кукурузын поли дээрэ гаргагдаа. Колхознай жэл бүри 1000 гектарта кукуруза тарижа, бараг һайн ургаса абадаг. Нёдондо механизатор Алексей Родионовой звено 103 гектарай га бүриһөө 182 центнер кукурузын набша намаа хуряаһан. Энэ ургамалай ногоогоор хамта 8.546 тонно силос дарагдаһан байха. Наг шэбхэ баһа саахарай свёкло, овощ тариха газарта, сабшалан дээрэ зөөгдэнэ.

Энээнһээ гадна, колхознай аммиагтай уһа зөөжэ байнхай. Һүүлэй мэдээгээр 206 тонно иимэ шэдитэ уһан колхоздо асарагданхай. Ерэхэ жэлэй тарилга хэхээр 2900 гектар паар, 1820 га намарай паар бэлдэгдэнхэй. Тарилгада хүсэд хүрэхөөр үрэһэн бии.

И. ШАМАНОВ,
«Забайкалец» колхозой агроном.

Мухар-Шэбэр.

УЛААН-ҮДЭ ХОТЫН XXXIII ПАРТКОНФЕРЕНЦИ

Үсэгэлдэр Улаан-Үдэдэ Буряадай Гүрэнэй оперо, баледэй театрай ордон дотор городской партийна XXXIII конференци хүдэлмэрөө эхилбэ.

Завод, фабрикануудай, барилганuудай, али бухы эмхи зургаануудай партийна организацинуудай делегадууд үнгэрһэн тоосоото үедэ партиин городской комитедэй, городской партийна организациин шалгалтын комиссиин хүдэлмэри тушаа тоосоото элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэхээр, КПСС-эй горкомой, мүн городской партийна организациин шалгалтын комиссиин шэнэ составые һунгахаар суглarба.

КПСС-эй горкомой тоосоон тушаа элидхэл нэгэдэхи секретарь **В. Г. Бирюков** хэбэ. Шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлые тэрэнэй түрүүлэгшэ **А. П. Стрельников** хээ.

Элидхэлнүүдэй һүүлээр делегадууд үгэ хэлэбэ.

Конференци хүдэлмэрөө мүнөөдэр үргэлжэлүүлхэ.

СССР-эй болон МНР-эй партийно-правительственна делегацинуудай хэлсээн

УЛААН-БААТАР, январиин 13. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй Советскэ Союзай партийно-правительственна болон МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал толгойлогшотой Монгол Арадай Республикын партийно-правительственна делегацинуудай хоорондо «Ехэ тэнгэри» гэжэ правительственна байшан соо хэлсээн эхилээ.

Советскэ Союзай болон Монгол Арадай Республикын хоорондохи хани харилсаае, али бухы талын аха дүүгэй харилсаа холбооe саашаданнь бэхижүүлэн хүгжөөхэ асуудалнууд, тэрэшэлэн мүнөөнэй уласхоорондын байдалай, дэлхэйн коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй шухала асуудалнууд хани халуун, аха дүү ёһоор үгээ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хэлсээнэй үедэ зүбшэгдэһэн байна.

ПРОМЫШЛЕННА КОМБИНАДАЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭДТЭ АЙЛШАЛБА

УЛААН-БААТАР, январиин 13. (ТАСС). Улаан-Баатарай промышленна комбинадта—Монголой промышленностиин түрүүшын предприятида советскэ партийно-правительственна делегациин гэшүүд К. Т. Мазуров, А. А. Громыко, Р. Я. Малиновский, М. А. Полехин, Б. Б. Городовиков, Л. Н. Соловьев мүнөөдэр хүрөө. Советскэ Союзай туһаламжатайгаар баригдаһан тус комбинат мүнөө ороной томо промышленна предприятинүүдай нэгэн болонхой.

МНРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо С. Лувсан, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Б. Дугэрсурэн, МНР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Дугэрсурэн, МНР-эй Арадай сэрэгүүдэй хэрэгүүдэй талаар министр Ж. Лхагвасурэн совет айлшадтай хамта комбинадта ерэлсээ.

Комбинадай составта ородог гуталай фабрикада, арһа элдэдэг заводто, арһанай-галантерейнэ фабрикада совет айлшад, тэдэнтэй сүг ябалсаһан хүнүүд ороһон байна.

Мүнөө промышленна комбинат 260 гаран ондоо түхэл янзын зүйлнүүдые бүтээжэ гаргадаг юм. Предприятиин продукциин зарим хуби харин оронуудта худалдагдадаг.

Советскэ делегациин гэшүүд комбинадай гаргадаг продукцитай танилсаа, хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөө. Совет айлшадые ябаһан лэ газартань угаа хани халуунаар угтадаг байгаа.

Комбинадай цехүүдэй нэгэндэ олон зоной хабаадалгатай митинг болоо.

Удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтагдан, К. Т. Мазуров митинг дээрэ үгэ хэлээ. Делегациин зүгһөө, совет арадай болон тэрэнэй алдарта хүдэлмэришэн ангиин зүгһөө комбинадай хүдэлмэришэдтэ аха дүүгэй халуун амаршалга тэрэ хүргөө, социализм байгуулхын тулада хэжэ байдаг һайн һайхан ажалдаа амжалта туйлахыень тэдэндэ хүсөө.

СССР-эй посольстводо уулзалга болобо

УЛААН-БААТАР, январиин 13. (ТАСС). Албанай хэрэгээр болон хани ёһоор эндэ айлшалжа ерээд байһан Советскэ Союзай партийно-правительственна делегациин хүндэлэлдэ зорюулан, СССР-һээ МНР-тэ байдаг элшэн сайд Л. Н. Соловьев мүнөөдэр уулзалга хээ. КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо К. Т. Мазуров, советскэ делегациин бусад гэшүүд, МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, МНРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбу, парти, правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд уулзалга дээрэ байгаа. Ороной ниитын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, наука, культура болон искусствын хүдэлмэрилэгшэд, Монголой ниислэлэй ажалшадай түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн дипломатическа корпусой гэшүүд уулзалга дээрэ байлсаа.

Угаа хани халуун оршон байдалда үнгэрһэн уулзалгын үедэ Л. И. Брежнев Ю. Цеденбал хоёр үгэ хэлээ.

Советскэ делегаци Дархан орохоёо мордобо

УЛААН-БААТАР, январиин 13. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй советскэ партийна, правительственна делегаци республикын томо промышленно-элшэ хүсэнэй барилгануудай бодхоогдожо байһан Дархан орохоёо мүнөөдэр мордобо. Советскэ партийно-правительственна делегацитай хамта МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, МНРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, секретарь Д. Моломжамц, ЦК-гай политбюрогой гэшүүн Д. Майдар болон бусад ошоо.

Хани барисаан бэхижэн хүгжэнэ

БУДАПЕШТ. Венгер-совет хани барисаанай бүлгэмэй эдэбхитэд өөрынгөө дүрбэдэхи конгрессто бэлэдхэжэ байна. Энэ конгрессынь январиин 21—22-то болохо юм. Энэ ушарта бэлэдхэл бухы орон дотор үргэнөөр хэгдэнэ. Областьнуудай түбтэ конференцинүүд үнгэргэгдэжэ, тэдээндэ хабаадагшад бүлгэмэй областной отделенинүүдэй ажал ябуулгын дүнгүүд болон зорилгонуудые зүбшэн хэлсэнэ. Болохоёо байгаа съездэ хабаадаха 300 делегат эдэ конференцинүүд дээрэ һунгагдаха юм.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ олдоһон хүдэлмэриин дүй дуршалые сэгсолхо зуураа, венгер-совет хани барисаанай бүлгэмэй генеральна секретарь Иштван Криштоф нигэжэ онсолон тэмдэглээ. Хоёр арадай аха дүүгэй хани барисаан улам бүри бэхижэнэ, бүри олон янзын болоо гээд «Непсабадшаг» гэжэ газетын толиһон мэдүүлгэ соо хэлэгдэнхэй. Манай партинуудай болон правительствануудай хоорондохи гүнзэгы һайн, нүхэрэй ёһоной харилсаан, хани холбоон энээндэ туһалаа гээд тэрэ хэлээ.

Социалис байгуулалтын бухы һалбаринуудай талаар Венгридэ Советскэ Союзай үзүүлдэг һайн һайхан туһаламжын угаа ехэ удха шанартай байһые Иштван Криштоф тэмдэглээ. Һүүлэй жэлнүүдтэ Венгриин ажалшад Советскэ Союз тушаа бүри ехээр һонирходог болоо.

Венгер-совет хани барисаанай бүлгэмэй орон доторхи эгээн томо Будапештскэ отделениин конференци болоо.

А. Н. Косыгин Делидэ байһаар

ДЕЛИ, январиин 13. (ТАСС). Эндэ ерээд байһан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Индиин гүрэнэй болон политическэ агуу ехэ ажал ябуулагшад Махатма Гандиин болон Джавахарлал Неругай бэеын шатаагдаһан газарта мүнөөдэр ошожо, веногуудые табяа. Венogуудые табилгын ёһолол дээрэ Советскэ правительствые толгойлогшотой хамта Узбегэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Р. Курбанов, СССР-һээ Индидэ байдаг элшэн сайд И. А. Бенедиктов, бусад тусхай тушаалта хүнүүд байлсаа.

Советскэ делегаци Пекин ерэбэ

ПЕКИН, январиин 13. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикада аяншалаад, түрэл ороноо бусажа ябаһан КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь А. Н. Шелепин түрүүтэй Советскэ Союзай делегаци мүнөөдэр эндэ ерээ.

КПК-гай ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, КНР-эй Гүрэнэй соведэй премьерэй орлогшо Ли Сянь-нянь, гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Ван Бин-нань, Хитадай бусад тушаалта хүнүүд, ДРВ-гэй хэрэгүүдээр КНР-тэ байдаг саг зуурын этигэмжэтэ Хоанг Бак, социалис оронуудай болон бусад хариин оронуудай дипломатическа түлөөлэлгын зургаануудые толгойлогшонор, Урда Вьетнамай Национальна сүлөөрэлгын фронтһоо Пекиндэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэлгын зургаанай хүдэлмэрилэгшэд Пекинэй аэродром дээрэ советскэ делегациие угтаа.

СССР-һээ КНР-тэ байдаг элшэн сайд С. Г. Лапин, Пекиндэхи бусад совет эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн Пекиндэ байдаг хариин журналистнууд советскэ делегациие угтахаар аэродром ерээ.

ХОЁР ЗАВОД, ГАЗОПРОВОД БАРИЛГАДАНЬ ИРАНДА СССР ТУҺАЛХА БОЛОБО

МОСКВА, январиин 13. (ТАСС). Иранда металлургическа болон машина бүтээлгын заводуудые, тэрэшэлэн трансиранска газовопровод барилгын талаар харилсаа холбоо байгуулха тухай СССР-эй болон Иранай правительствануудай хоорондохи хэлсээндэ мүнөөдэр Москвада гар табигдаа. Гадаадын экономическа холбоо барисаа байгуулха талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. А. Скачков, Иранай экономикын министр Али Нагди Алихане өөһэдынгөө правительствануудай түлөөлэлгөөр хэлсээндэ гар табяа.

АЖАЛ ХЭРЭГЭЭРЭЭ СУУРХУУЛЫШ, КОМСОМОЛ НЭРЭЭ

ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь С. Ф. ИВАНОВОЙ тоосоото элидхэлhээ

— Тоосоото үе дотор манай ороной ажабайдалда политическэ удха шанартай шухала ушарнууд болоо. КПСС-эй ЦК-гай октябриин, ноябриин, мүн мартын ба сентябриин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд партийна ажабайдал тухай Ленинэй hургаал заабарине hэргээн бэелүүлжэ, хүнэй алишье талааараа болбосорон хүмүүжэхэ, хүгжэхэ хэрэгтэ, совет арадай, совет залуушуулай эдэбхи үүсхэлэй урган бадаралгада таатай зохид эрхэ байдал тогтоогоо,—гэжэ нүхэр Иванов элидхэлээ эхилнэ.

Ургажа ябаа залуу үетэниие оюун сэдьхэлтэйгээр, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ комсомолой областной организациин ажал ябуулга зорюулагдаа. Энэ зорилго бэелүүлгэдэ коммунис ажалай түлөө мүрысөөнэй дэлгэрэлгэ ехэ удхатай. Энэ хүдэлөөнэй охин соогуур залуу хүн коммунис шэнжэ шанартайгаар болбосорон хүмүүжэнэ. Мүнөө үедэ республика дотор комсомол-залуушуулай 140 бригада, 10 мянга шахуу хүбүүд, басагад коммунис ажалай ударник, коллектив гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Промышленность дээрэ хүдэлжэ байhан залуушуулай ажал хэрэг тушаа элидхэлэйнгээ эхиндэ үгэ хэлэгшэ тогтобо. Предприяти, барилга, транспорт дээгүүр мүнөө 50 мянган залуу хүдэлмэришэд, инженер, технигүүд хүдэлнэ. Тэдэнэй гурбанайнь нэгэ хуби үйлэдбэриин түрүүшүүл. РСФСР-эй габьяата токарь Владимир Савостьянов(«Теплоприбор» завод), хүдэлмэришэн Владимир Волков (Зэдын комбинат), Тамара Игнатьева (Тимлюгэй завод) ба бусад алдар суудa гаранхай.

Промышленна предприятинуудай комсомолой организацинуудай гол шэглэлынь хадаа комсомолой гэшүүд болон залуушуулые үйлэдбэриин хэрэгтэ эдэбхитэйгээр эдсүүлгэ болоно. Энэ талаар ноохо угаадаг фабрикын, «Теплоприбор» заводой, ЛВРЗ-гэй ВЛКСМ-эй комитедүүд үльгэр жэшээ харуулна.

— КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй hүүлээр хүдөөгэй ажалшадай, залуу үетэнэй ажабайдалда горитой хубилалта болобо. Комсомолшууд, залуушуул хадаа мартын Пленумэй тогтоолые бэелүүлгэ мүнөөдэрэймнай амин шухала хэрэг мүн гэжэ бүгэдэндөө мэдэрнэ,—гэжэ нүхэр Иванов тэмдэглэнэ.

Хонишодоор, hаалишадаар, үхэр адуулагшадаар, механизаторнуудаар нилээд олон манай үетэн хүдэлнэ. Эхэ, эсэгэнэрэйнгээ, аха нүхэдэйнгөө хэжэ байhан хэрэгые үг залгаламжалан байна ха юм. Аха үетэнэйнгөө хэрэгые батаар гартаа барихан, хүдөө ажахын ёhотойл мастернууд болоhон комсомолшууд манай дунда үдэр бүри ургажа байна. Залуушуулые илангаяа мал ажалда олоор хүдэлгэхэ гэhэн зорилгоор ехэхэн хүдэлмэри хэгдэнэ. Элидхэлшэ олон жэшээнүүдые энэ талаар баримтална.

Гэхэтэй хамта ВЛКСМ-эй зарим райкомууд (Түнхэнэй, Сэлэнгын, Баргажанай) хүдөөгэй залуушуулые энэ шухала хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха талаар мүртэй юумэ бүтээгээгүй байха юм. Колхоз, совхозуудта хэрэгтэй залуу кадрнуудые хүдөөгэй hургуулинуудта, училищи болон техникумүүдтэ hурган бэлдэхэ, тэдэниие хүмүүжүүлхэ асуудал угаа удха шанартай хэрэг. Зүгөөр дунда hургуули дүүргээд, хамтаараа түрэл колхоз гү, али совхоздоо ажаллахаар бүгэдөөрэн ошодог hайн заншал орхигдожо байнхай. Һүүлэй үедэ залуушуул хүдөө нютагуудта нэгэ бага үсөөрөө. Энээнэй ушар шалтагаанинь юуб гэхэдэ, хүдөөдэ залуу үетэндэ таарамжатай эрхэ байдал олгогдоногүй. Тэдэнэй саашадаа hураха, ямар нэгэн мэргэжэл олохо арга мухардана бшуу. Тиихэдэ дээдэ hургуули дүүргэhэн зарим нүхэд хүдөө гарахаяа эгсэ арсадаг байна. Энэ зүйл студентнэрэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин муугаар табигдаhые гэршэлнэ.

Саашадань элидхэлшэ «комсомолой прожекторэй» удха шанар тухай, тэрэнэй ажал ябуулга тухай тогтобо. Тэдэнэй хүдэлмэриие зүбөөр хүтэлбэрилжэ шадаhан газарнуудта эдэнэр арадай хиналтын ёhотойл туhалагшань болонхой. ЛВРЗ-дэ, «Электромашина» заводто, нарин сэмбын фабрикада, Кабанскын аймагай Байгалай совхоздо болон бусадта эдэнэр ажалша зоной дунда хүндэтэй болонхой.

Ажалшан хүниие коммунизмын шэнжэ түхэлтэйгөөр, сэбэр сэхэ, гүн hайхан ухаан бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ талаар комсомолой эрхилдэг хүдэлмэри хадаа ниитэ-партийна хэрэгэй нэгэ гол хубинь болоно, гэжэ нүхэр Иванов хэлэнэ.

Тиимэhээ ВЛКСМ-эй областной, районно комитедүүд, эхин организацинууд залуушуулай оюун бодолые зүбөөр хүгжөөн бүридүүлхэ хэрэгтэ харюусалгатайгаар хандадаг болоо. Үнгэрhэн hуралсалай жэлдэ комсомолой политическэ hуралсалда 15 мянган шахуу хүн хабаадуулагдаа hэн. Тиигэбэшье зарим райкомууд, эхин организацинууд олохон алдуу гаргаа, мүн хэшээлэй таhалдадаг ушарнууд үзэгдөө, бэеэ даагаад hурагшадта туhаламжа муугаар хүргэгдөө.

Политическэ hуралсал энэ жэлдэ hураггүй эмхитэйгээр эмхидхэгдэнэ. Хүнэй наhан, эрдэм hургуули, ажал хүдэлмэринь хараада абтаа. Һуралсалай маяг түхэлынь хубилгагдаа. Комсомолой политкружогуудта мүнөө 14 мянга гаран хүн хабаадана. Гадна дүрбэ мянга шахуу хүн партийна hуралсалда ябана, гурба мянгаад хүн өөрөө бэеэ даагаад политическэ мэдэрэлээ дээшэлүүлнэ.

Тиихэтэй хамта зарим тээгүүр пропагандистнууд дуталдаа. Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Түнхэнэй Кабанскын аймагуудта политhуралсалаа эмхигүйгөөр эхилээ. Тиимэhээ ВЛКСМ-эй райкомууд пропагандистнуудые hургаха, тэдээндэ туhалха тушаа анхаралаа нэн түрүүн хандуулха ушартай гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Залуушуулые коммунис үзэл бодолтойгсор, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гээшэ комсомолой гол зорилгонь мүн. Тиихэтэеэ хамта урданай мунхаг ёhо заншалтай эрид тэмсэхэ болоно. Мүнөө манай залуушуулай дунда залхуу займангууд, голодоhо гаргаашад, архишад, социалис зөөридэ, ажалда эзэн бусаар хандадаг, бурхан тэнгэридэ шүтэдэг зон үшөөл бии байhаар.

Энэ ушарта залуу үетэниие аха зоной ажалай ёhо заншалай жэшээгээр хүмүүжүүлхэ гээшэ ехэ удхатай хэрэг. Энээн тухай ВЛКСМ-эй ЦК-гай VIII пленум анхаралаа ехээр хандуулаа. Тиимэhээ ажаллажа hая эхилhэн эдир наhатан тушаа hанаагаа зобохо, тэдэниие ажал хүдэлмэридэ саг соонь оруулха, мэргэжэлтэй болгохо гээшэ комсомолой бэелүүлхэ зорилгонь болоно.

— «Электромашина» заводой коллектив ажалда абтаhан хүбүүд, басагадые халуун анхаралаараа хүреэлдэг. Нэн түрүүн ВЛКСМ-эй комитет тэдээн тушаа hанаагаа зободог, хайшан гэжэ аха нүхэд шэнгеэр хүдэлхыень заадаг, эрхим хүдэлмэришэнэй хажуудa тэдэниие hургадаг. Дары тэдэниие курсада, hургуулида, техникумдэ оруулдаг. Үнгэрhэн жэлэй 9 hарын туршада 63 эдиршүүл шэнэ мэргэжэлтэй болоо, 140 залуу хүдэлмэришэд мэргэжэлээ дээшэлүүлээ.

Профессионально-техническэ hургуули дүүргэhэн ... ралсал тушаа, тэндэ hуража гараhан hурагшадые хүмүүжүүлхэ, ажалда оруулха асуудал тушаа элидхэлшэ нилээд тогтобо. Үнэндөө профессионально-техническэ училищинуудые дүүргэжэ гараhан залуушуулай заршам hула, тэдэнэй ажалда оролгон, гаралган хэтэ олон. Энэ ушарта комсомолой организаци сэхэ хабаадаха уялгатай ха юм.

Залуу үетэниие зүбөөр хүмүүжүүлгэдэ тэдэнэй ажалhаа сүлөө сагые зүбөөр хэрэглэлгэ угаа удхатай гэжэ элидхэлшэ тогтобо. Он жэлэй үнгэрхэ тума залуу хүнэй ажалhаа сүлөө сагынь улам ехэ болоно. Тэрэниие яажа хэрэглэхэб гэhэн асуудал тобойн гарана. Тэрэ сагаа эрдэм мэдэрэлээ дээшэлүүлхын, өөрынгөө бэе махабадые хүгжүүлхын түлөө залуу хүн бүхэн тон лэ шангаар оролдохо уялгатай бшуу. Миил хэрэггүйдэ энэ үнэтэ сагые баража огто таарахагүй.

— Ушар тиимэhээ ВЛКСМ-эй обком, горком болон райкомууд залуу үетэниие hургаха тушаа анхаралаа ехээр табина. Энэ асуудал комсомолой обкомой пленум дээрэ нёдондо табигдаа hэн. Мүнөө үедэ хүдэлмэришэн залуушуулай hургуулида 13 мянга гаран хүн hуража байна,—гэжэ нүхэр Иванов элидхэнэ.

Тиигэбэ ябашье, республика доторнай найман жэлэй hургуулигүй залуу наhатан нилээд олон. Комсомолой зарим райкомууд залуушуулые, илангаяа малшадые hургаха хэрэгтэ hанаагаа муугаар табина, hураха дуратайшуулда туhалнагүй. Тиимэhээл боложо, жэл соо 1000—1500 хүн арайл гэжэ 8-дахи класс дүүргэнэ бшуу.

Залуушуулай сүлөөтэй сагые зүбөөр, аша туhатайгаар хэрэглэхэ хэрэгтэ клубуудай, культурын байшангуудай, уран hайханай нэгэдэлнүүдэй ажал ябуулга угаа hайн нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй. Ушар иимэhээ элидхэлшэ энэ хэрэгые hайжаруулха, комсомолой комитедүүдэй үүргэ, харюусалгые дээшэлүүлхэ асуудал тушаа дэлгэрэнгыгээр тогтобо. Республика дотор клуб, библиотекэнүүд, уран hайханай коллективүүд нилээд олон. Гэбэшье hайнаар хүдэлдэгынь тон үсөөн байhаар. Гадна соёл культурын эмхи зургаануудта тусхай hургуулитай мэргэжэлтэд тон үсөөн. Жэшээнь, 1965 ондо культурын институт дүүргэhэн 21 мэргэжэлтэдэй нэгэнииньшье хүдөө нютагта хүдэлхэеэ гараагүй, Улаан-Үдэдөө үлэшоо.

Залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ физкультура, спорт хүгжөөлгэ бага hаа хэмгүй ехэ үүргэ дүүргэнэ. Энээн тушаа элидхэлшын хэлэхэгүйдэ аргагүй. Һүүлэй үедэ энэ хүдэлмэри нилээд урагшаа алхаhан зэргэтэй. Солбон бэрхэ спортсменүүд олон болоо, мэргэжэл шадабаринь дээшэлээ. Гэбэшье хүдөөгэй спортсменүүдые нэгэдүүлhэн «Урожай» бүлгэмдэ анхаралаа hулаар табина гээшэбди гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. 30 мянган гэшүүдтэй энэ бүлгэмдэ 1966 ондо 34 мянган түхэриг мүнгэн hомологдоhон, харин тиихэдэнь 10 мянган гэшүүдтэй «Труд» бүлгэмдэ 60 мянган түхэриг хараалагданхай. Ганса энэ баримта «Урожайда» ямараар хандадаг байhыемнай баримтална бшуу.

Һургуулинуудай комсомолой, пионерэй организацинуудай хүдэлмэри тушаа тогтохо зуураа нүхэр Иванов hурагшадые гүн гүнзэгы, түрүү мэдэрэлтэйгээр, ажалда, эрдэм бэлиг шудалалгада тон дуратайгаар, дээдэ зэргын эрхэтэн болохоор хүмүүжүүлгэдэ багшанар, hургуулиин хүтэлбэрилэгшэд, арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд хубитаяа оруулна, амжалта туйланашье гэжэ хэлэнэ.

Зүгөөр зарим hургуулинуудта hуралсалhаа гадуур ябуулагдадаг хүдэлмэри хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ, ямаршье секци, кружогууд хүдэлнэгүй. Иигэжэ hурагшадые эрдэм наука, техникэдэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ эрхэ нүхэсэл тогтоогдоногүй. Яруунын, Хориин, Прибайкалиин аймагуудай hурагшад жэлhээ жэлдэ хүүгэдэй техническэ оюун бэлигэй харалгада хабаададаггүй юм. Үхибүүдэй үйлэдбэриин бригадануудай тоо hүүлэй үедэ үсөөн болоо. Спортивна хүдэлмэри олон hургуулинуудта мүн лэ бирагүй байдалтай. Спортзал хоморлоно, хэрэгсэл дуталдана, тусхай мэргэжэлтэй багшанар, тренернүүд хомор.

Студентнүүдэй комсомолой организацинуудай хүдэлмэри тушаа тогтохо зуураа, багшанарай институдай эмхиие жэшээ болгон харуулба. Факультедүүдэй эхин организацинуудай ажал ябуулгые зүбөөр хүтэлбэрилhэнэй, тэдэнэй үүргые дээшэлүүлhэнэй ашаар студентнүүдэй hуралсал эли бодо hайжараа, тэдэнэр ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана, сүлөөтэй сагаа зүбөөр үнгэргэнэ.

— Хүдөө ажахын, технологическа, культурын институдуудай комсомолой комитедүүд студент бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ талаар мүртэй юумэ хэнэгүй, жаяг заршамынь hула. Үнгэрхэдөө культурын институдта юрын суглааhаа байха тоосоото конференциеэ болзор соонь үнгэргөөгүй. Хүдөө ажахын институдай зарим студентнүүд ямаршье шалгагаангүйгөөр хэшээлдээ ерэдэггүй. 20 студентнэр институдhаа гаргагдаа hэн,—гэжэ элидхэлшэ нүхэр Иванов шүүмжэлбэ.

Элидхэлэйнгээ эсэстэ нүхэр Иванов комсомол доторой эмхидхэлэй хүдэлмэри тушаа тогтобо. Комсомолой хүтэлбэрилхы кадрнууд ургажа, шадабаритай боложо байна. Райкомуудые эрдэмтэй, шадамар бэрхэ, эдэбхи үүсхэлтэй нүхэд хүтэлбэрилнэ. Тэрэшэлэн эхин организацинуудай секретарьнарые шэлэн абалгада онсо анхарагдаа. Комсомолой хүтэлбэридэ олон мэргэжэлтэд, коммунистнууд hунгагдаа.

— Тиигэбэшье комсомолой хүтэлбэрилхы тушаалда залуу коммунистнууд, тэрэшэлэн басагад тон үсөөнөөр дэбжүүлэгдэнэ. Зарим райкомууд ямаршье үндэhэ баримтагүйгөөр кадрнуудые hэлгэнэ,—гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ.

Тоосоото үедэ комсомолой хүтэлбэрилэгшэдые hургаха хэрэгтэ анхарал табигдаа. Нёдондо намар комсомолой эдэбхитэдэй республиканска заочно hургуули эмхидхэгдээ. Саашадаа семинар, эдэбхитэдэй hургуули аймаг бүхэндэ эмхидхэхэ шухала байhан тушаа элидхэлшэ тогтобо.

Гэхэтэй хамта бюро, пленум, эдэбхитэдэй суглаа, комитедэй заседани, хамтын суглаа зарлалгa болзор соогоо үнгэргэгдэнэгүй. Тиигэжэ хамтаараа ударидаха ёhо гурим хазагайруулагдана. Комсомолой райкомууд өөрынгөө хүдэлмэридэ райкомой гэшүүдые, штатнабэшэ комисси, совет болон таhагуудые тон муугаар хабаадуулна. Райкомой гэшүүд олонхи ушарта ямаршье тусхай даабаригүй байха юм. Иимэ байдалда эсэс табиха саг ерээ. Энэ талаар Прибайкалиин, Түнхэнэй, Сэлэнгын райкомуудые элидхэлшэ шүүмжэлбэ.

— Нүхэд! Бүхы совет арад, совет залуушуул партиин XXIII, ВЛКСМ-эй XV съезднүүдые ажалай эрхим бэлэгээр угтахын түлөө бэлдэжэ байна. Энэ бүгэдэ арадай ехэ хэрэгтэ Буряадай залуушуул өөрынгөө хубитые оруулха байха гэжэ партиин областной комитедые, ВЛКСМ-эй ЦК-е найдуулхыемни зүбшөөгыт,—гээд нүхэр Иванов элидхэлээ дүүргэнэ.

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Мүрысөөнэй манлайда, түрүү зэргэдэ

Тоосоото үедэ республикымнай хото, хүдөөгэй олон түмэн ажалшад домогто долоон жэлэй түсэбые амжалтатайгаар, баян дэлгэр үрэ дүнтэйгөөр дүүргэхын түлөө эршэ хүсэтэйгөөр хүдэлhэн байна. Промышленность, барилга болон транспорт дээрэ горитойхон амжалта туйлагдаhан гээшэ. Энэ бүгэдэ ниитын тэмсэлдэ Буряад ороноймнай комсомолшууд болон залуушуулай оруулhан хубита хэмжээн нилээд ехэ.

— Манай ниислэл Улаан-Үдын шэг шарайнь, шэнжэ түхэлынь он жэлэй үнгэрхэ тума эрид хубилна. Үнгэрhэн долоон жэлэй туршада промышленна нилээд олон шэнэ предприятинууд ашаглалгада оруулагдаа. Ноохо-угааха фабрика, оньhожоруулагдаhан шэлэй заводой хоёрдохи ээлжээнинь шэнээр баригдаа. ТЭЦ дээрэ ехэ барилга хэгдээ. «Электромашина», судна заhабарилгын заводууд шэнэдхэн хубилгагдаа. Ажал хэрэгээрээ шалгарhан предприяти, барилгын эмхи зургаанууд улам олошорно. Эдэ бүхы амжалта городой комсомол, залуушуулай эдэбхитэй хабаадалгаар бүтэhэн байна,—гэжэ конференци дээрэ элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэндэ эхи табиhан ВЛКСМ-эй горкомой нэгэдэхи секретарь Борис Захаров мэдүүлнэ.

Мүрысөө эмхидхэлгэндэ комсомолой организацинууд шударгыгаар, үүсхэл ехэтэйгээр оролсоно. «Теплоприбор» заводой комсомолой организаци эрхим шанартай продукциин түлөө мүрысөө үүсхэвэ. Тэндэ «Шанар шалгаха үдэр» тогтоогдонхой. Эрхим шанартай продукци бүтээгшэд улаан самбарта, голодоhо гаргагшад хара самбарта бэшэгдэдэг гурим эндэ байгуулагданхай. Тус завод дээрэ 56 залуу уралан нарижуулагшад хүдэлнэ. Залуушуулай бүтээhэн продукциин 90 процентнь түрүүшын тушаалгаар, бусаалтагүйгөөр абтана. ТЭЦ-эй хоёрдохи ээлжээнэй ехэ барилга хэжэ байха үедэ залуушуул 50 шахуу дахин воскресник эмхидхэhэн байха юм.

— Партиин съездын хүндэлэлдэ зорюулhан мүрысөөн улам эршэдэнэ. «Электромашина» заводой Михаил Авдеенкын хүтэлбэрилдэг залуу хүдэлмэришэд хубсаhа угаадаг машинын 500 корпус түсэбhөө гадуур гаргахань. ЛВРЗ-гэй гурбан цехтэ түсэбhөө гадуур заhабарилагдаха локомотивуудай хэрэгсэл үйлэдбэрлэгдэжэ байна —гэжэ үгэ хэлэгшэ элидхэнэ.

Саашань үгэеэ үргэлжэлүүлхэ зуураа, нүхэр Захаров залуу хүдэлмэришэдые ажалда дүршүүлхэ, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа онсо хандуулжа байhан тушаа тогтобо. Энэ гол шухала хэрэг. Городой предприятинуудта жэл бүри хэдэн мянгаад залуушуул абтадаг. Зүгөөр тэдэнэй зарманинь ажалаа орхино, ниишэ тиишээ ябуултана. Тэдэниие хүдэлмэриин дүршэлдэ hургаха, мэргэжэлынь дээшэлүүлхэ, байдалынь hайжаруулха талаар үшөөл энэ гэхэ юумэ хэгдэнэгүй гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

ВЛКСМ-эй Бэшүүрэй райком байгуулагдаhаар жэлшье хүреэдүй. Тиигэбэшье тус райком залуушуулые хамтын хэрэгтэ элсүүлхэ, тэдэниие мүрысөө толгойлуулха талаар эмхидхэлэй нилээд горитой хүдэлмэри бүтээнэ. Энээн тухай райкомой секретарь Николай Горбатюк конференциин делегадуудта хөөрэбэ.

— Аймагай ажахынууд дээгүүр ургаса хуряалгын үедэ комсомол-залуушуулай 20 агрегат, свёкло ургуулха 13 звено хүдэлөө. Мүнөө комсомол-залуушуулhаа бүридэhэн hаалиин табан фермэ бии. Тэдэмнай hү haaxa жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргээ. Тэдэнhээ гурбаниинь коммунис ажалай коллектив гэhэн нэрэ зэргын түлөө тэмсэнэ,—гэжэ нүхэр Горбатюк хэлэнэ.

Залуушуулые ажал хүдэлмэридэ абьяастайгаар хүмүүжүүлхын тула комсомолой райком оролдоно. Һургуулинууд дээгүүр свёкло ургуулха звенонууд эмхидхэгдэнхэй, ехэшүүлhээ дутуугүй амжалта туйлана. Комсомол, залуушуулай хоорондо социалис мүрысөө ашэ үрэтэйгөөр эмхидхэнэ. Аймаг дотор революционно-дайшалхы, ажалай алдар солын hайн дуранай клуб байгуулагданхай. Тус эмхи залуушуулые эхэ, эсэгэнэрэй ульгэр жэшээ дээрэ ажалша бэрхээр, шударгы ульгамаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ hайнаар нүлөөлнэ.

Ургажа ябаа залуу үетэнэй дунда комсомолой нүлөөгэй дээшэлhэнэй ашаар Бэшүүрэй районой комсомолой организаци байгуулагдаhан үеhөө хойшо өөрынгөө зэргэдэ 500 шахуу хүниие абаад байна ха юм.

— Бидэ үшөөл hанаhандаа хүрэжэ хүдэлнэгүйбди. Эхин организацинуудтаа саг үргэлжэ ябажа байха аргагүйдэнэбди. Залуушуулай эрилтэ, хэрэглэмжэ ёhотоор шэнжэлэн үзэнэгүйбди. Тиимэhээ энэ талаар дутагдал олон. Тэрээнэй хажуугаар ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа секретарьнар манда ерэдэггүй, бодото туhаламжа үзүүлнэгүй. Гадна хүдөөгэй комсомольско организацинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл согсологдоногүй,—гэhэн шүүмжэлхы ажаглалта нүхэр Горбатюк хэбэ.

Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь Зинаида Самойлова трибунада гарана.

— ВЛКСМ-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые хүсэндэнь хүргэлгэ хадаа промышленна предприяти бүхэнэй комсомольско организациин дайшалхы зорилгонь мүн болоно. Тус Пленумэй материалнуудай гол удхыень ухаандаа бүхөөр хадуужа абаха зорилгоор тэдэниие hайса шудалhан байнабди. Промышленна үйлэдбэриин үрэ дүнгые hайжаруулха, предприятиин экономическа талаарнь бэхижүүлхэ хэмжээ ябуулга хараалгада заводой комсомолшууд эдэбхитэйгээр хабаадалсаа, мүнөөшье хабаадалсаhаар, —гэжэ нүхэр Самойлова үгэеэ эхилнэ.

Комсомолой заводой комитет үйлэдбэрилэгдэhэн продукциин шанар hайжаруулха, эдлэл зөөри, материалнуудые хямгадаха, нарин нягтаар хэрэглэхэ асуудалда анхаралаа онсо хандуулна. Нэн түрүүлэн «Комсомолой прожекторэй» хүдэлмэриие хүл дээрэнь табиба. Тусхай семинар үнгэргөө. Мүнөө заводой прожектористнүүд үйлэдбэридэ хабаатай али бүхы хэрэгтэ тон эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

— Тэдэнэр дайшалхы хуудаhануудые гаргана, «Локомотив» гэжэ заводойнгоо газетэдэ бэшэнэ, радио болон телевидени хэрэглэнэ. Имагтал «Комсомолой прожекторэй» хамаг юумэндэ хам оролсоhоной эсэстэ үйлэдбэри дээрэ голодоhо гаргаха ябадал 33 процентээр доошоо ороод байна,—гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэнэ.

«Комсомолой прожекторэй» областной штаб ямаршье туhаламжа хүргэнэгүй. Тиигэхэhээ байтагай оройдоо хүдэлдэггүй, саарhан дээрэл үлэhэн штаб гэжэ нүхэр Самойлова шүүмжэлнэ. Хэрбээ «Комсомолой прожекторэй» хүдэлмэриие хаа хаанагүй hайжаруулжа шадаа hаа, үйлэдбэридэ али зэргын ехэ туhа нэмэри хэхэ, залуу зоной харюусалгые улам дээшэлүүлхэ hэм.

Хорёод оной үеын комсомолой гэшүүн Н. И. Мункоевто үгэ үгтэнэ. Энэ үбгэжөөл 1964 ондо байгуулагдаhан революционно, дайшалхы ба ажалай алдар солын республикын клубай ажал ябуулга тушаа үгэеэ зорюулба. Эхэ, эсэгэнэрэйнь, аха нүхэдэйнь харуулhан үльгэр жэшээгээр залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ талада тус эмхи аша туhатай, удха түгэлдэр ажал ябуулха байна бшуу. Энэ клуб мүнөө 500 гаран гэшүүдтэй, зарим аймагуудта өөрынгөө филиалтай болонхой.

Сэлэнгын комсомольско организациин делегат, Галуута Нуурай шахтоуправлениин бульдозерист Иван Павлов залуу нүүрhэшэдэй ажал хэрэг тушаа, тэдэнэй шэнэ техникэ, түхеэрэлгэ үйлэдбэридөө үргэнөөр нэбтэрүүлжэ байhан тушаа мэдээсэбэ.

Сүлөөтэй сагаа—хүмүүжүүлгын хэрэгтэ

Элидхэл соо, мүн делегадуудай хэлэhэн үгэнүүдтэ хото, хүдөөдэ илгадгүй соёл культурын гуламтануудай хүдэлмэриие hайжаруулха, физкультура болон спорт дэлгэрүүлхэ, hуралсал эмхидхэхэ, hургуулинуудта гол хэшээлhээнь гадуур багашуулай оюун ухааниие хүгжөөхэ хэмжээ ябуулга эрхилхэ асуудалнуудта онсо анхарагдаба.

— Манай Зэдын аймагай Борьёогой совхозой ажалшад партиин XXIII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн энэ мүрысөөе үүсхэгшэд юм. Тэрэ мүрысөө аймагай залуушуул, комсомол хүбүүд, басагад барандаа дэмжээ. Тэрэнышье зүб. Колхоз, совхозуудай гол hалбаринуудта залуу үетэн хүдэлнэ ха юм. Механизаторнуудай 90-ээд хубинь, 200 гарань hаалишад, 200 шахуу хонишод—залуу үетэн. Тэдэнэйл түлөөлэгшэд алишье мэргэжэлээр аймагай «чемпион» гэhэн алдартай,—гэжэ ВЛКСМ-эй райкомой секретарь Василий Гармаев мэдээсэнэ.

Зүгөөр Зэдын залуушуул ажал хүдэлмэри ехэ, заб сүлөөгүйбди гэжэ нэгэтэшье дурдадаггүй. Тэдэнэр ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр оролсодог. Райком болон эхин организацинууд аймаг дотороо физкультура болон спорт шуумар бэрхээр дэлгэрүүлжэ шадана. Эндэ илангала буряад үндэhэн спорт—бүхэ барилдаан, hур харбаан хүгжэнэ. Эндэхи спортсменүүд аймаг, республика соо үнгэргэгдэдэг, мүн зональнашье али олон мүрысөөндэ хабаадана. Һүүлэй үедэ спортын хоёр мастер, мастерта нэгэ кандидат эндэ урган гараа.

— Гэхэтэй хамта хүдөөгэй спортивна эмхинүүдые ударидаха hайн дуранай «Урожай» бүлгэм манай хүдэлмэридэ мүртэй туhаламжа үзүүлнэгүй,—гэжэ нүхэр Гармаев үгэеэ үргэлжэлүүлнэ. — Гадна «Урожай» бүлгэмэй республиканска совет ВЛКСМ-эй обком хоёрой хоорондо ямаршье холбоо барисаа, нэгэ ниитэ хүтэлбэри үгы байна. Энэ бүлгэмые кадрнуудаар бүридүүлхэ талаар обком hаналаа табиха ёhотой hэн.

Хориин аймагай Хэжэнгын совхозой ахалагша хонишон, делегат Вера Жамсуева үгэ абана.

— 1965 ондо 586 эхэ хониhоо 542 хурьга түлжүүлээбди. Энэмнай 100 эхэ хониндо хубааха болоо hаа, 93 хурьган болоно ааб даа. Гадна хонин бүриhөө гурбан килограмм ноохон хайшалагдаа. Комсомолоймнай организаци 160 хүнhөө эмхидэнэ. Ажалай түрүүшүүл тэдэнэй дунда олон. Һаалишад Лидия Жанчикова, Галина Юндунова, механизатор Владимир Гагилов болон бусад олон нүхэднай ажал хэрэгээрээ ганса совхоз соогоо бэшэ, мүн аймаг соогоо суурхана,—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Гэбэшье мал ажал дээрэ залуушуул тон үсөөн хүдэлнэ. Зарим ушарта олоороо малшан боложо, гүүртэ, отара дээгүүр үни удаан хүдэлхэ эрхэ байдал тогтоогдоногүй. Залуу зоной культурна эрилтэнь ехэ ха юм даа. Тэдэнэр hураха дуратай, наадаха зугаалхаяа, хүхихэеэ hанадаг, шэнэ юумэ харахa, үзэхээ, бэедээ шэлэн абахаяа хүсэдэг. Тиигэн гэhээ клуб, библиотекэнүүд хангалтагүйгөөр хүдэлдэг. артистнууд, уран зохёолшод hapa, жэлээр харагдадаггүй, уран hайханай коллектив эмхидхэхэ, хүтэлбэрилхэ шадабаритай үүсхэлшэ хүн олдодоггүй. Үнгэрхэдөө, залуушуулай ажалдаашье, гоёжошье үмдэхэ таатай зохид мүнөө үе сагай хубсаhа хунар худалдаа наймаа эрхилдэг эмхи зургаануудhаа асардаггүйл. Хүдөө нютагуудта залуушуулай ажаллахада, hурахала таатай аятай эрхэ байдал тогтоохын тула ВЛКСМ-эй райком, обкомшье хадаа оролдолгоёо бодотоор гаргахаар болоо гэжэ нүхэр Жамсуева дурадхана.

— Хүдөө нютаг, тосхонуудаар эрдэм мэдэрэлээ дээшэлүүлхэ дуратайшуул жэлhээ жэлдэ олошорно. Тиигэхэ ёhотойшье. Энэ—мүнөө үе сагай эрилтэ. Залуу хүн яажашье hаань, сүлөө сагаа олоод лэ, hураха гэжэ оролдоно. Теэд үнэндөө юун болоноб? Бидэ hуралсалай энэ жэлэй эхиндэ үдэшын гурбан hургуули нээхэ гээд, багшанарые оложо ядаад лэ, болёо ха юмбибди—гэжэ ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын хүдөөгэй райкомой секретарь Анатолий Федотов тэмдэглэнэ.

Багшанар юундэ олдоногүй гээшэб? Байра байдалаар хангаагүй, ажаhуудал тушаань анхараагүйhөө боложо, багшанар хүдөөдэ удаан тогтоногүй ха юм. Жэшээнь, Дээдэ Жэрэмэй hургуулиин 4 багшанар долоон жэлэй туршада гэртэн боложо ядалдахадаа ондоо областьруу зөөжэ ябашоо. Энээнhээ уламжалан, ажал хэжэ байгаад hураха аргагүйдэхэдөө залуушуулшье госхон hууринуудаа орхижо, ондоо тээ hураха боломжотой газарта ошоно ха юм. Иигэжэ колхозуудта залуушуулай тоо үсөөрнэ гэжэ нүхэр Федотов тодорхойлно.

Теэд энэ асуудалые комсомолой райком гансаараа шиидхэжэ шадахагүй, харин олон эмхи зургаанuудай хабаадаха хэрэг шуу.

— Хүдөөдэ спортын хүдэлмэри hайжаруулха саг ерээ. Һайн дуранай «Урожай» гэжэ спортын бүлгэмэй аймагай соведые дэмжэхэ, тэдхэхын орондо, облпрофсовет тэрэниие хойшонь татана. Энэ жэлдэ урданайхиhaa hурагтүй бага мүнгэ манай аймагай соведтэ hомолоо гэжэ үгэ хэлэгшэ ажаглалта хэнэ.

Комсомолой областной конференцидэ хабаадаhан республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. А. Сахьянов үгэ хэлэхэ зуураа, хуулиин наhа гүйсөөгүй эдир багашуулые хүмүүжүүлхэ, ажал хүдэлмэридэ дүршүүлхэ асуудал тушаа тогтобо. Энэ талаар дутуу дунданууд олон. Хүмүүжэл муутай зарим эдир наhатан ниитын гурим эбдэнэ, хуулиёондо харша ябадал гаргана, архидана. Зарим hургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд, комсомолой организацинууд заршамгүй үхибүүдые эсэгэ ёhоор хүмүүжүүлхын орондо, тэдэнhээ хахасахые оролдоно гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэнэ.

— Октябриин революциин илажа, Совет засагай тогтоhоор 50 жэлэй ойдо ехэ бэлэдхэл боложо байна. Энээнтэй хамта 1966—1967 онуудай үедэ уран hайханай харалга соносхогдоо. Тиимэhээ энэ удха шанараар ехэ хэмжээ ябуулгада комсомолой организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадаха, соёл болбосоролой эмхи зургаануудай хүдэлмэриие дээдэ шатада табиха эмхидхэлэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр оролсохо, ударидалсаха, хиналта дороо абаха байhаниинь дамжаггүй,—гээд нүхэр Сахьянов үгэеэ дүүргэнэ.

Һургуулиин hурагшадай амаралтын үеые зүбөөр, хүмүүжүүлхы удхатайгаар үнгэргэхэ асуудал тушаа облпрофсоведэй секретарь Д. Ц. Ринчино үгэеэ зорюулба. Зунай амаралтын үедэ бүхы hурагшадай 70—75 процентнь пионерэй лагерьнуудта амарха аргагүйдэнэ. Тиимэhээ пионерэй лагерьнуудые олошоруулхын түлөө хүдэлөө соносхохо, тэрэниие комсомол үүсхэхэ, эмхидхэхэ байhандань этигэгдэнэ. Тиихэтэй хамта лагерьнуудта хүмүүжүүлэгшэдээр хүдэлхэ мэргэжэлтэдэй дутамаг байhые тэмдэглэнэ. Энэ асуудалые шиидхэхын тула ВЛКСМ-эй обком Гэгээрэлэй министерство хоёр хоорондоо үгэеэ ойлголсохо ёhотой hэн гэбэ.

«Буряадай залуушуул» газетын редактор И. Н. Ожигов комсомолой политическэ hуралсал тушаа, пропагандистнуудые hургаха асуудал тушаа анхаралаа хандуулба.

Эмхидхэлэй хүдэлмэри—хамагые шиидхэгшэ

Комсомолой организацинуудай ажал ябуулгынь үрэ дүн, нүлөөнь имагтал эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэмжээнhээ, тэрэнэй маяг хэлбэриhээ, удхаhаань дулдыдаха байна бшуу. Комсомол доторой эмхидхэлэй хүдэлмэриие зүбөөр табиhан организациин ажал хэрэгынь урагшатайшье, амжалтатайшье, хүмүүжүүлгэшье hайн байдагынь мэдээжэ.

Комсомол доторой эмхидхэлэй хүдэлмэри эрхилдэг дүй дүршэл тухайгаа Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай инситудай комсомолой комитедэй секретарь Даши Башинов анхарал татама делегадуудта хөөрэжэ үгэбэ.

Тус комитет кафедранууд... суг хамта студентнэрэй хэр зэрг... эрдэм шудалжа байhаниие шал... жа, зүбшэн хэлсэжэ байдаг, ниит... хүдэлмэридэ комсомолшууды... олоор, толгой тоолон хабаадуул... байна. Институдайнгаа дэргэ... «Интернациональна хани ба... саан», «Улаан далбагата паруус», «Би, минии саг» гэхэшэлэн диску... сионно клубууд эмхидхэгдэнх... Тэрэшэлэн литературна клуб ... дэлжэ байдаг. 500 гаран студе... нэр уран hайханай бүлгэмдэ эд... хитэйгээр хабаадалсана. Нии... эрдэмэй мэргэжэл шудалха у... верситет хоёрдохи жэлээ хүдэл... зуу гаран hурагшадые hурга... гаргаа.

— Комсомолой даабариин ... шанар угаа ехэ. Зүгөөр энэ даа... ри үсөөхэн лэ комсомолшууд... юумэ бүтээдэг нүхэдтэ дээрэ ... рэнээнь үгэдэг заншал бии. Н... алдуу райком, горком, тэрэшэ... обкомшье хадаа гэжэ ядаа... гүй. Минии мэдэхэдэ, олон лэ с... дент комсомолшууд ямаршье ... баригүй байдаг. Иигэжэ ниит... хэрэгтэ алба хэжэ дүршөөг... угаа hожорогүй юумэнүүд hург... ли дүүргээд, хүдөө нютаг ош... ха юм. Тиимэ зондо ямар эдэ... үүсхэл байлтайб даа. Энээндэ ... харал табимаар болоо,—гэжэ ... хэр Башинов элирхэйлнэ.

Республикымнай ниислэлэй ... дэ ба тусхай дунда hургуулину... та 12 мянгаад залуушуул hура... Зүгөөр тэдэнэй дунда ниитэ-поли... ческэ, хүмүүжүүлхы хүдэлмэри ... hулаар ябуулагдана. Тэрээнh... уламжалан, студентнэрэй ж... заршамшье хангалтагүй, энээ... комсомолой организацинууд, ... комууд гэмтэй гэжэ үгэ хэлэг... тэмдэглэнэ.

Комсомолой эдэбхитэдые hур... ха, залуу мэргэжэлтэдые үйлэ... ри дээрэ сэхэ хүдэлхөөр эльгэ... талаар бүтээжэ байhан хүдэлм... тушаагаа ВЛКСМ-эй Баргажа... райкомой секретарь Климент Б... маев тогтохо зууpaa, областной ... митедэй хүдэлмэридэхи дутуу д... дануудые элирхэйлбэ.

— Республика доторнай ... наар хүдэлдэг комсомолой ... организацинууд hаала олон бай... Мандашье бии. Теэд тэдэнэй ... дүршэлые согсолжо, саашад... тэрэниие дэлгэрүүлхэ, олоной ... рэг болгохо тушаа областной ... митет hаналаа огто табинаг... Энээн тухай дурадхалшье ор... лагдаhан байха. Юундэшьеб д... жэгдэнэгүй. Гадна манай обко... секретарьнууд, таhагуудые д... шад, инструкторнууд, бюрогой ... шүүд газетэ, журналнуудай ... даhанууд дээрэ дүй дүршэл ... руулhан гү, али ямар нэгэн х... жээ ябуулгые согсолhон статья... тунхаглагдаггүйнь буришье hаа ... халтай,—гэжэ нүхэр Бадм... ажаглана.

ВЛКСМ-эй Кабанскын райком... секретарь Георгий Сизых зал... шуулай, hурагшадай амаралта ... шаа үгэеэ зорюулба. Энэ асуу... шухала хэрэгүүдэй нэгэн.

— ВЛКСМ-эй обком өөрын... гэшүүдые комсомолой хүдэлмэ... дэ хабаадуулжа шаданагүй. ... шээнь, манай аймагта обко... табан гэшүүд ажаhуудаг. Тэдэ... пленумдэ город ерэхэ уялгат... Харин нютаг дээрээ эмхидхэ... ямаршье хүдэлмэри хэдэггүй, к... сомолой райкомдо, эхин орга... зацида туhалаа, заабари зүбшө... үгөө гэжэ байгаагүй юм. Ю... hэн тухайгаа хэндэшье тоосодог... Энээн тухай бодожо үзэлтэй х... —гэжэ нүхэр Сизых тэмдэглээ.

Комсомолой хүтэлбэрилхы ... шаалтай кадрнууд, залуу мэ... жэлтэдые зүбөөр хэрэглэхэ ту... үгэ хэлэhэн делегадууд анхара... мүн лэ хандуулба. Үнэхөөрөө ... ВЛКСМ-эй обком, горком бо... райкомууд кадрнуудые шэлэн ... ха, зүбөөр хубаарилан табиха, ... мүүжүүлхэ хэрэгтэ hаналаа h... боли табина. Энээнэй гэмээр ... hэлгэлтэ болоно. харюусалга... тушаал даажа бирахагүй хүн... дэбжүүлэгдэнэ.

— Зарим ушарта кадр шэ... абалгада даншье hаа хайша хэ... гээр ханданабди. Үйлэдбэри ... мэдэхэгүй хүниие ямар нэгэн ү... ток хүтэлбэрилхыень табижа... даг заншал бии. Залуу хүниие ... дэлмэридэ абаха гү, али аж... hаань сүлөөлхэ болоходоо ко... молой организациин hанамжа h... даггүй,—гэжэ Загарайн айм... Онохойн модоной комбинадай ... женер, делегат Виктор Калаш... ков хэлэбэ.

Комсомолой обкомой секрета... нар болон аппарадай хүдэлмэ... лэгшэд райкомуудаа гол түлэб ... лефоноор хүтэлбэрилдэг, эл... эсын мэдээ эридэг, жэжэ бутар... асуудалнуудаар hамааруулдаг ... шаань Баунтын райкомой сек... тарь Анатолий Мезенцев шү... жэлбэ. Илангаяа холын о... низацинуудта бодото туhалам... хэрэгтэй байгаа. Гэхын ... жуугаар райкомой секретариие ... тэрэ зүблөөн, суглаанда ходо го... дуудадаг. Тиимэhээ комсомо... организацинуудаар таhалгар... гүй ябаха, эмхидхэлэй бодото ... тэлбэри эрхилхэ арга олгоно... гэжэ тэрэ мэдүүлнэ.

Конференци дээрэ Забайкал... сэрэгэй округой политуправлени... начальнигай комсомолой та... туhалагша Вениамин Моно... ВЛКСМ-эй ЦК-гай таhагые ... шын орлогшо Б. Н. Иедлинс... КПСС-эй обкомой секре... Д-Н. Т. Раднаев гэгшэд үгэ хэл...

* * *

Комсомолой областной ХХ... конференци дээрэ hунгагдаhан ... нэ обкомой түрүүшын пле... зарлагдажа. ВЛКСМ-эй обко... нэгэдэхи секретаряар С. Ф. И... нов, хоёрдохи секретаряар Л... Наводкин, пропаганда ба аг... циин талаар секретаряар Г. К. ... кова, hургуулинуудай талаар ... ретаряар Р. Б. Гармаев гэ... hунгагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ВЛКСМ-эй XV съездын делегадаар hунгагдаhан Зэдын аймагай Оёорой совхозой зоотехник Энгельсина Матхсеева (зүүн гарhаа), комсомолой областной XXIII конференциин делегат, Зэдын аймагай Борьёогой совхозой эрхим hаалишан Людмила Сахарова. А. ИСТОМИНОЙ фото.

«АГИТАТОРАЙ БЛОКНОДОЙ» ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМЕР

КПСС-эй Буряадай обкомой пропагандын ба агитациин таһагаар гаргагдадаг «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 24-дэхи номер буряад хэлэн дээрэ барлагдан, хэблэлһээ гараба.

«Агитационно-ниитын хүдэлмэри—шэнэ зорилгонуудай хэмжээндэ» гэһэн түрүү бэшэг блокнодой энэ номерто толилогдоо. Зарлагдаад байһан партиин XXIII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө, КПСС-эй ЦК-гай мартын болон сентябриин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй эршэ хүсые улам шангадхаха хэрэгтэ агитатор, пропагандист бүхэнэй ябуулха ниитэ-политическэ хүдэлмэриин зорилго түрүү бэшэг дотор табигдана. Энэ зорилгые бэелүүлхэ талаар хаана, ямар хүдэлмэриин эмхидхэгдэн ябуулагдажа байһан тухай хэлэнэ.

Колхоз, совхозуудта нэмэлтэ түлбэри нарижуулан һайжаруулха талаар «Һайн ажалай түлөө—ехэ түлөөһэ» гэһэн нүхэр **П-Ж. Нимаевай** статья агитаторнуудай хөөрэлдөө хэхэ материал болгогдоно.

«Манайда—соёлой хүгжэлтэ, тэдэнэйдэ—сэдьхэлэй хёморол» гэһэн тоо, баримтанууд толилогдоо.

Номерой һүүлшын хуудаһануудта «Эрхэ сүлөөгэй маяк» гэжэ Кубадахи арадай революциин долоон жэлэй ойдо зорюулагдаһан материал толилогдоһон байна.

ЕРЭЭДҮЙН ЗАЛУУ МЭРГЭЖЭЛТЭ

Зүүн Сибиримн технологическа институтда хэдэн жэлдэ һуралсаад, тэрэнээ дүүргэжэ гараһанайнгаа удаа залуу мэргэжэлтэд Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй городуудта ажаллахаар эльгээгдэдэг.

Манай энэ зураг дээрэ: тус институдай механическа факультедэй нэгэдэхи курсда һуралсажа ябаһан студентка Нина Степанова. Энэ залуу басаган хэдыхэн жэл үнгэрхэдэ инженер-механигай диплом абанхай, мүн лэ холын аян замда зорихол байха.

Тиимэһээ эдэнэр түрүүшын курсһаа эхилжэ, элдэб олон станогуудай оньһые һайн мэдэжэ абаха, шудалха зэргэтэй болоно бшуу. Ерээдүйн залуу мэргэжэлтэ Н. Степанова мүнөө токарна станок дээрэ ажаллажа байна.

Дм. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДЭЛХЭЙН ЗОХЁОЛНУУДАЙ ДЭЭЖЭ

Уран зохёолой ном уншаха дуратай олон хүнүүдые баярлуулха тон шухала хэрэг һаяар бүтээгдэхэнь. «Бүхэдэлхэйн литературын библиотекэ» (шэлэгдэмэл зохёолнууд) гаргаха гэжэ шиидхэгдээ. Энэ ушараар ТАСС-ай корреспондент СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи хэблэл эрхилхэ комитедэй түрүүлэгшэ Н. А. Михайловта хандан, хэдэн асуудалнуудта харюусахыень гуйба.

— «Бүхэдэлхэйн литературын библиотекэ» хэблэн гаргалгын хэрэг ямар түүхэтэйб?

— Энэ хэрэгые 1919 ондо А. М. Горький эхилһэн юм. Бүхэдэлхэйн литературын библиотекэ бии болгохо гэһэн уран зохёолшын дурадхалые В. И. Ленин дэмжээ һэн. Тиин Горький энэ айхабтар ехэ ажал эмхидхэлгэдэ уран зохёолшодые, түүхэшэдые, литературна шэнжэлэгшэдые, оршуулгашадые элсүүлжэ шадаа бэлэй. «Бүхэдэлхэйн литература» гэһэн каталог байгуулагдажа, хэдэн олон хэлэнүүд дээрэ хэблэгдээ һэн. Энэ хэблэл залуу Совет республикын соёлой ажабайдалда ехэхэн үйлэ хэрэг боложо үгэһэн байгаа.

«Бүхэдэлхэйн литературын» номууд 1927 он хүрэтэр хойно хойноһоо һубарин хэблэгдээ һэн. Теэд бүхы номуудые гаргаха арга болоогүй бэлэй.

Мүнөө манай гүрэнэй арга боломжо тад ондоо. Уран зохёолнуудые шэнжэлхэ эрдэмтэд, библиографиин талаар тусхай мэргэжэлтэд урган гараа. Мүнөө оршуулга хэдэг олон зохёолшодтойбди. Тэрэ тоодо Азиин, Африкын, Латиин Америкын арадуудай хэлэнһээ оршуулжа шадаха хүнүүд олон. Полиграфическа хүсэн түгэс баазатай болонхойбди. Энэшье ушар «Бүхэдэлхэйн литературын библиотекэ» хэблэн гаргаха ехэ хүдэлмэри бэелүүлхэ тааруу зохид арга олгоно. Тус библиотекэдэ 70 гаран ороной поэдүүд, уран зохёолшодой номууд орохо байна бшуу.

— «Библиотекын» гол түсэб тухай хөөрэжэ үгыт.

— «Бүхэдэлхэйн литературын библиотекэ» 200 боти номһоо бүридэхэ юм. Эдэ номууд гурбан бүлэг болоод илгарха. Түрүүшынь бүлэгтэ—эртэ урда сагһаа XVIII зуун жэл хүрэтэрхи уран зохёол 66 боти болоод гараха. Хоёрдохи бүлэгтэ (64 боти ном) XIX зуун жэлэй зохёолнууд. 70 боти ном болон гаргагдаха XX зуун жэлэй уран зохёолнууд гурбадахи бүлэгтэ орохо байна. Энэ хэблэл дуратай номоо шэлэн абаха арга боломжо уншагшадта олгохо. Уран зохёолдо дуратай хүн бүхы 200 боти номуудые гү, али тус тус бүлэг номуудые захижа абаха аргатай байха.

— Энэ хэблэлые захигшад ямар шэнэ юумэ мэдэжэ абаха болоноб?

— Дэлхэйн уран зохёолой бүхы баялигһаа дээжыень шэлэжэ, 200 боти ном болгон хэблэхэ гээшэмнай айхабтар хүндэ хүдэлмэри болоно. Дэлхэйн уран зохёолой дээжые халман абаха гээшэ тон ехэ эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэри болоно. Бүхы дэлхэйн уран зохёолтой танилсуулхын тула хүнэй уншаха эгээн шухала номуудыень түүбэрилхэ болоно бшуубди.

Энэ хадаа совет соёл культурын үндэр хэмжээе, манай хүнүүдэй дэлхэйн литературын зохёолнуудаар ехэтэ һонирходог байһые гэршэлнэ.

«Библиотекын» номуудһаа уншагшаднай ехэ олон һонин зохёолнуудтай танилсаха байна. Жэшээнь, «Эртэ урдын Зүүн зүгэй арадуудай зохёолнууд» гэһэн гаршаг доро Египедэй уран шүлэгэй дээжэ, «Захабхарата», «Рамаяна» гэһэн эртэ урдын Энэдхэгэй туужа хэблэгдэхэ. Мүн манай орон дотор эгээн түрүүшынхеэ эртэ урдын Энэдхэгэй драманууд оршуулагдан гараха байна. «Античнa дэлхэйн литература» гэһэн бүлэг дотор Римэй поэт Вергилиин «Энеида», «Буколики», «Георгики» гэһэн зохёолнууд, Лонгын «Дафнис Хлоя хоёр» гэһэн эртэ урдын грек роман, Петрониин «Сатирикон» хэблэгдэхэ. Дунда үеын зохёолнуудһаа «Тристан Изольда хоёр», «Парцифаль», «Окассен Николет хоёр» гэһэн номууд оруулагдаха.

Манай орондо үни холыншье хэблэгдээгүй Д. Чосерой «Кентербейскэ рассказууд», Д. Мильтонэй «Гээгдэһэн диваажан». «Хүсэтэ Самсон» гэһэн зохёолнуудые, мүн уянгата шүлэгүүдые уншагшад абаха байна.

«Библиотекэдэ» зорюулан эсэгэ оронoймнай литература, мүн аха дүү социалис оронуудай уран зохёол үргэнөөр оруулагдаха. Иимэ 85 боти ном гараха.

Ази, Африка болон Латиин Америкын арадуудай зарим уран зохёолтой совет уншагшад мүн лэ түрүүшынхеэ танилсаха юм. Зүүн, Зүүн-Урда Азиин, Араб шүлэгэй номуудые олоор хэблэхэ байнабди. Латиин Америкын уран шүлэгэй ном дотор 15 ороной поэдүүдэй зохёолнууд орохо.

— Тус хэблэл хайшан гээд бэелүүлэгдэхэб?

— Хэблэлгын научна хүтэлбэриие А. М. Горькиин нэрэмжэтэ дэлхэйн литературын институт бэелүүлхэ юм. Олониитын эдэбхитэдэй редакционно зүблэл байгуулагдаа. Тэрэ зүблэлдэ элитэ эрдэмтэд, уран зохёолшод, оршуулгашад, хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд, аха дүү союзна республиканудай түлөөлэгшэд оронхой. «Библиотекэ» бэлдэхэ хүдэлмэри эхилхын тула «Уран зохёолой литература» гэһэн хэблэлдэ тусхай редакци эмхидхэгдэнэ.

«Бүхэдэлхэйн литературын библиотекэ» 10 жэл соо хэблэгдэжэ дүүрэхээр хараалагдана. Агуу Октябриин 50 жэлэй ой хүрэтэр түрүүшын 20 ботинь гараха байха. 1977 ондо бүхы 200 боти номууд хэблэгдэжэ дүүрэхэ.

«Библиотекын» номууд полиграфическа болон уран һайханайнгаа талаар һайн шанартай байха, эрхим саарһан дээрэ зурагтайгаар, авторай портредтэйгээр барлагдаха.

«Библиотекын» түгэсхэлдэ 201-дэхи боти гаргагдаха. Тэрээн дотор зохёолой тодорхойлго, уран зохёолтой холбоотой газарнуудай зураг болон фото-зурагууд, зарим номой гадар болон хуудаһануудай фото-зурагууд тунхаглагдаха. Бүхы «Библиотекые» захиһан уншагшад 201-дэхи ботиие түлөөһэгүйгөөр абаха.

«Бүхэдэлхэйн литературын библиотекэдэ» 1966 оной хоёрдохи хахадһаа захил абтажа эхилхэ. Энэ «Библиотекэ» 300 мянган хэһэгээр хэблэгдэхэ.

— «Бүхэдэлхэйн литературын библиотекые» совет олониитэ ехэ һайхашаан угтаха бээзэ гэжэ найданабди, — гээд Н. А. Михайлов үгээ дүүргэбэ.

Багшын дүй дүршэлһөө

АЛДАР НЭРЭНЬ— АРАДАЙ БАГША

— Екатерина Сутаевна, Ростов-на-Дону городто болохо научно-практическа конференцидэ таниие эльгээхэ гэжэ хэлсээбди, хэдэн хоногһоо харгыда гарахаар бэлэн байгты,—гэжэ телефоноор хэлэхэдэмни:

— Хүлисэгты, яахадаа намайе эльгээхэ юмта, намһаашье үлүү бэрхээр хүдэлдэг хүнүүд байгаа юм бэзэ...

1965 оной февраль һара. Ростов городой Горькиин нэрэмжэтэ эгээ гоё һайхан театр. Хүн зон олон. Ростовско областиин гайхамшагта багшанарай түрүү дүй дүршэл харуулһан выставкын хажууда илангаяа хүнүүд олон.

Тэдэнэй дунда бидэшье ябалсанабди. Нэгэ стендын хажууда байхадамнай, хурса шарайтай, набтаршаг бэетэй хүн манда дүтэлжэ мэндэшэлээд:

— Хүлисэгты намайе, таанар Буряад нютагһаа гүт?

— Тиимэ, Буряадһаабди.

Танилсаһанайнгаа һүүлээр тэрэ хүмнай бидэнэй нэгэндэ сэхэ хандаба:

— Та багша нүхэр Куриганова бэзэт?

Екатерина Сутаевна ехэ гайхангяар маанадай урдаһаа харамсаараа:

— Тиимэ, үгы намайе хаанаһаа таниха бэйбат?

Үнөөхи хүмнай энеэбхилэн татаад, стенд дээрэһээ «һурагшадые хоёрдохи жэлээ нэгэ класстань үлөөнгүй 19 жэлдэ хүдэлмэрилһэн багша» гэжэ гаршагтай бишыхан ном абажа:

— Энэ ном ехэ һонирхон уншааб. Энээн соо хэлэгдэһэн багшатай уулзахада ямар һонин гээшэб! Эндэ ушарһан хойноо минии һонирхоһон асуудалда харюу үгэхэ бээзэт...

Тэндэ, Ростов городто, Туваһаа, Коми АССР-һээ, Яхадһаа, Чувашһаа ерэһэн багшанар Екатерина Сутаевнатай уулзажа, тэрэнэй баян дүй дүршэлтэй угаа һонирхон танилсаа бэлэй...

Республика дотороо мэдээжэ болохоһоо гадна, бүри холуур суудда гараһан РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Е. С. Куриганова 22-хи жэлээ нэгэшье үхибүү класстань хоёрдохи жэлдэнь үлөөнгүй ажаллажа байна.

Ростовско областиин багшанарай түрүү дүй дүршэлтэй танилсажа ерээд, һуралсал хүмүүжүүлгэ хоёрые тон нягта холбоотойгоор хэшээл бүхэндөө ябуулдаг болонхой. Энэмнай аймагайнгаа багшанарта саг үргэлжэ туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Жэшээнь, һаяхан һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй семинар Хоринии дунда һургуулида болоһо үнгэрһэн. Тэдэнэртэ нүхэр Куриганова нэмэл хоёр хэшээл үгөөд, классһаа гадуур хүмүүжүүлгын хүдэлмэри яажа ябуулдаг тухайгаа һонирхолтойгоор хөөрэжэ, удаань пионернүүдэй сбор үнгэргэһэн юм.

Семинарта хабаадалсагшадай нэгэн—Чисаанын 8 жэлэй һургуулиин директор нүхэр Цыренжапов иигэжэ хөөрэнэ:

— Екатерина Сутаевнагай хэшээлнүүдые бүхы талаһаань һайшаамаар: һуралсал хүмүүжүүлгэ хоёрые нягта холбоотойгоор ябуулна. Булта багшанар иигэжэ хүдэлөө һаа, хоёрдохи жэлээ үлэһэн һурагшад үгы байха һэн.

Семинарта хабаадалсаһан бэшэшье хүнүүд нүхэр Куригановагай ажалда үндэр сэгнэлтэ үгөө бэлэй.

3-дахи класста 1965 оной декабрь соо түрэлхи хэлээр үнгэргэһэн хэшээлыень жэшээ болгон хараад үзээбди.

Хэшээлэйнь темэ: «Үншэдэй үхэл» гэжэ Х. Намсараевай рассказ.

Энэ хэшээлдэ багша революциин урда тээхи хүүгэдэй ажабайдалые мүнөө үеын үхибүүдэй байдалтай, социалис оронуудай хүүгэдэй жаргалта ажаһуудалые капиталис оронуудай үхибүүдэй ажабайдалтай жэшэхэ гэһэн зорилго табиһан байгаа.

Хэшээлынь Х. Намсараевай «Уран хүүгэд» гэжэ шүлэг тухай хөөрэлдөөгөөр эхилнэ. «Шэнэ дэлхэйн хүрьһэн дээрэ сэсэг набшаар һалбарнат!» гэһэн авторай үгэнүүдтэ гол анхаралаа хандуулжа, удхыень тайлбарилан хөөрэнэ.

Октябриин революциин урдахиород болон буряад арадай ажабайдал харуулһан зурагуудаар хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Һүүлээрнь революциин урдахи ажабайдал харуулһан кино хараһан, ном уншаһан тухайгаа хөөрэлдөөд, «Жаргалта хүүгэд» гэжэ өөһэдөө бэлдэһэн альбомоо угаа һонирхон үзэнэд.

Энэ классай һурагша Жаргал Дамдиновай аха—5 классай һурагша үнгэрһэн зун «Артек» гэжэ пионерэй лагерьта амаржа ерэһэн юм. Тэрэнэй богонихон хөөрөөе һурагшад угаа һонирхон шагнабад.

— Үхибүүд, бидэ Совет ороной хүүгэдэй сэсэг шэнги һалбаран жаргажа ажаһуудаг тухайнь хэдэн жэшээ дээрэһээ харабабди. Тиихэдэ революциин урда арад зоной байдал ямар байгааб гэжэ элирүүлээбди. Тиихэдэ үхибүүдэй байдал ямар байгааб? Бидэ мүнөө уншэн үхибүүдэй хуби заяан тухай Х. Намсараевай «Үншэдэй үхэл» гэжэ рассказ уншахабди.

Багша өөрөө уншана. Класс аб аалин, аляаһанай ниидэхэ дуулдамаар. Үхибүүд суранзанда татагдаһандал, хүзүүгээ бүри ута болгон, хоёр шэхэеэ аятайханаар тодоод һуунад. Багшын уран гоёор, хүнэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмөөр уншаха ямар ехэ удха шанартайб. Богонёор хэлэбэл, багшые дээдэ зэргын артисттай сасуулмаар.

Рассказай удхатай танилсаһанай һүүлээр классай урда иимэ асуудалнууд табигдана:

1. Бишыхан Дондог яахадаа, ямар шалтагаанһаа баян Батын барлаг болооб?

2. Үншэн Дондогой ажабайдал баян Батында ямар байгааб?

3. Үншэн Дондог хурьган хоёр юун дээрэһээ хани нүхэд болоһон байгааб?

Эдэ асуудалнуудаар хөөрэлдэһэнэйнгөө һүүлээр һурагшад рассказаа бүлэг бүлэгөөрнь уншана. Доскагай хажууда ошожо уншаһан 5 һурагшад бэрхээр, түргөөр, уран гоёор уншажа шададагаа харуулба.

— Эхин классуудай үхибүүдые уран гоёор, түргэнөөр уншуулжа һургахада, саашадаа эрдэм шудалхадань, ажабайдалдань угаа ехэ удха шанартай,—гэжэ Екатерина Сутаевна хэлэдэг.

Багша һурагшадтаа творческо хүдэлмэри үгэнэ:

1. Бүлэг бүхэндэнь нэрэ һанаха, юундэ тиимэ нэрэ үгэһэнөө тайлбарилха:

2. Энэ рассказ юундэ «Үншэдэй үхэл» гэжэ нэрлэгдээб?

3. Рассказай эгээл һонин, танай зүрхэндэ хадууһан газарые олохо, тэрэнээ уран гоёор уншажа үгэхэ.

Һурагшад энэ даабарияа түргэнөөр, булта һайнаар дүүргэлэн байба. Эсэстэ эсэстэ тобшолол хэгдэнэ. Багша һурагшадай урда үшөө хэдэн асуудал табина:

1. Баян зоной аяг ааша, хомхой хобдог сэдьхэл юун дээрэһээ элирнэб?

2. Рассказай гол герой хэн бэ?

3. Хэн бидэндэ иимэ һайхан ажабайдал оложо үгөөб?

4. Мүнөө үедэ уншэн Дондог шэнги байдалтай үхибүүд бии гү?

Һүүлшын асуудалда багша өөрөө харюу үгэнэ:

— Хархис муухай капиталис оронуудта ажалшан арад мүнөө болотор хуулияа гартаа абаадүй, тиимэһээ Дондогтол адли үхибүүд тоолошогүй олон. Эдэ зурагуудые харагты: тэндэнь—туранхай үлэн үхибүүд гараа һарбайгаад, хилээмэ эринэ, хүшэр хүндэ хүдэлмэри хэжэ байһан негр үхибүүд, америкын солдат нэгэ үхибүүе хүлһөөнь тархиинь уруу баряад байна...

Эдэ темээр иимэ даабари үгтэнэ:

1. Дондогой сэдьхэлые баян Батын сэдьхэлтэй сасуулан уншаха.

2. Эжы абаһаа гү, али хүгшэдһөө асуужа, урданай байдал тухай бишыхан рассказ өөһэдөө зохёохо.

Баярта — 5, Жаргалда—5, Батада—4, Сэсэгтэ—4. Светэдэ—4 гэһэн сэгнэлтэнүүд хэшээлэй һүүлдэ журнал соо табигдаад, юу хэһэнэй гүлөө хэн ямар сэгнэлтэ абааб гэжэ соносхогдоно.

Энэ хэшээлынь 45 минута соогоо дүүрэбэшье, харин бүхы урогуудай һүүлээр үргэлжэлүүлэгдэһэн юм. РСФСР-эй габьяата багша И. Г. Дадуев (мүнөө пенсидэ гаранхай) тэрэ үдэр 3-дахи «а» класста уригдаһан байгаа. Буурал толгойтой багшын хөөрөөе үхибүүд ехэл һонирхон шагнаһан, олон юумэ асууһан байгаа.

Иигэжэ Екатерина Сутаевна хэшээлээ мүнөөнэй ажабайдалтай тон нягта холбоотойгоор үнгэргэдэг. Жэшээнь, Совет Арми тухай уншахадаа Эхэ ороноо хамгаалгын Агуу Эхэ дайнда хабаадалсаһан хүнүүдые 7-дохи класста урижа, уулзалга үнгэргэдэг. Совхозой түрүү хүнүүдшье хэшээлдэнь ерэжэ, өөһэдынгөө ажал хүдэлмэри тухай хөөрэжэ үгэдэг.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үрэ дүн һайнтайгаар ябуулхын тула Екатерина Сутаевнагай гаргаһан нэгэ үүсхэл тухай эндэ дурдамаар. Гурбан жэлэй саада тээ тэрэнэй һурагшад 4 класс бултадаа дүүргээд, 5 класста ороһон юм. Мүнөө тэдэнэрынь 7-дохи класста һурана. Нүхэр Куриганова тэдэ «өөрынгөө» һурагшадһаа мүнөөшье болотор холодоогүй. Һурагшадынь багшынгаа классые нэгэдэхиһээ эхилээд шефтээ абанхай. Тэдэнэр юу хэнэб? Хамагай түрүүн һулашагаар һурадаг үхибүүдтэ туһална, пионернүүдэй сборнуудые үнгэргэнэ, класстаа библиотекэ эмхидхээ, элдэб кружогуудые хүтэлбэрилнэ, үхибүүдтэ һонин ном уншажа үгэнэ, кинодо хамта ошоно, газаа элдэб наадануудые эмхидхэнэ.

Нютагайнь зон багшынгаа ажалые үндэрөөр сэгнэжэ, аймагай Соведтэ депутадаар һунгаһан юм.

Екатерина Сутаевна Куриганова Хори нютагта ёһотой арадай багша гэжэ нэрлэдэг. Энэнь тон зүб!

Арад зоной сэгнэлтэһээ үлүү ехэ сэгнэлтэ байха аал! Зондоо магтуулха гээшэмнай ёһотойл жаргал ха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Екатерина Сутаевна Куриганова түрэлхи хэлэнэй хэшээл үнгэргэжэ байна.

Д. ОШОРОВ.

ХИЛЫН СААДАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Гурбан түбиин хуралдаан дээрэ

ГАВАНА, январиин 13. (ТАСС). Ази, Африка ба Латиин Америкын арадуудай һаналаа нэгэдэлгын нэгэдэхи конференциин олонхи комиссинуудай хүдэлмэринь дүүрээ. Зүблэхэ эүйлэй пунктнуудаар, конференциин пленарна заседаниин баталамжада табигдаха асуудалнуудаар зохихо резолюцинууд бэлдэгдээ. Политическэ комисси политическэ эли тодоор бэлдэгдэһэн документ-резолюци һайшааба. Вьетнам тушаа тусхай резолюци дотор американска эзэрхэг түримхэй ябуулга буруушаагдаад, тэмсэжэ байгаа вьетнам арадта уласхоорондын туһаламжа бүри ехээр үзүүлхые уряална. Энэ комисси Вьетнамтай һаналаа нэгэдэлгын талаар гурбан түбиин комитет байгуулха гэһэн шиидхэбэри гаргаа.

Доминиканска Республикын, Анголо, Бразили, Тайланд, Камбоджо, Конго (Леопольдвиль), Африкадахи Португалиин колонинуудай байдал тухай резолюцинууд, мүн бусад хэдэ хэдэн документнүүд комиссинуудаар һайшаагдаа.

Делегацинуудай толгойлогшонорой зүблөөн болоод, конференциин гол документые—Генеральна декларациие зүбшэн хэлсэхэ, эмхидхэлэй асуудалнуудаар шиидхэбэринүүдые гаргаха байна.

Вьетнамай арад зондо туһа хүргэнэ

СОФИ. (ТАСС). ДРВ-гэй экономикые бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ туһа хүргэхөөр процентгүй кредит Вьетнамай Демократическа Республикын правительствада Болгариин зүгһөө үгэхэ тухай хэлсээн эндэ баталагдаа. Мүн хоёр ороной хоорондын худалдаа наймаае 1966 ондо үргэлжэлүүлхэ тухай хэлсээн хэгдээ.

ПРАГА. (ТАСС). Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин бэлэг —5000 крон Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтһоо Прагада байдаг түлөөлэгшэдэ дамжуулан үгтэбэ.

НФО-гой түлөөлэгшэ энэ бэлэгыень абаха зуураа, Вьетнамай патриодуудта үзүүлэгдэдэг уласхоорондын талархалай ба туһаламжын удха шанарые онсолон тэмдэглэбэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). Арадай туһаламжа үзүүлхэ француз бүлгэм гэдэг олониитын демократическа эмхи Вьетнамда туһа хүргэхэ фондто мүнгэ суглуулжа үргэлжэлһөөр. Энэнэй урда тээ суглуулагдаһан мүнгөөр түргэн туһаламжын хоёр машина худалдажа абаад, нэгыень Вьетнам эльгээнхэй. Медицинскэ шухала туһаламжын түргэн туһаламжын гурбадахи машина худалдан абаха мүнгэн Арадай туһаламжын бүлгэмдэ орожо үргэлжэлһөөр.

Американска эхэнэрнүүд Урда Вьетнамда амгалан байдал тогтоохо эрилтэ табина

ВАШИНГТОН, январиин 13. (ТАСС). «Эхэнэрнүүд, амгалан байдалай түлөө тэмсыт» гэһэн американска эмхи Вьетнамдахи дайе болюулха ябадал түйлахын тула конгрессэй гэшүүдтэ «таһалгаряагүй нүлөөлхэ» кампаниие мүнөөдэр эхилбэ. Американска эхэнэрнүүд конгрессэй гэшүүдтэй үдэр бүри уулзажа, энэ дайнай ехээр һужэршоогүйдэнь зогсоохо шухала байһамда тэдэниие этигүүлхэ һанаатай.

Ташкентын Декларациие дүүргэлтэ болгон

ДЕЛИ. (ТАСС). Пакистанһаа Индидэ байдаг дээдэ зэргэтэ комиссар Аршад Хуссейн гэгшэ Л. Б. Шастриие хүдөөлүүлсэхын тула Ташкентһээ ерэһэн аад, өөрыгөө уялгые дүүргэжэ үргэлжэлхын тула Делидэ үлэбэ гэжэ ПТИ агентство мэдээсэнэ.

Хоёр ороной хоорондо хёмороонoй болоһонһоо уламжалан таһалдаһан дипломатическа харилсаагаа заһаруулха тухай Ташкентын Декларации дотор бэшэгдэһэн шиидхэбэритэй зохилдуулан, иимэ алхам хэгдээ гэжэ мэдээсэл доторнь хэлэгдэнэ.

Индиһээ Пакистанда байдаг дээдэ зэргэтэ комиссар мүн лэ ойрын сагаар Карачи бусаханъ гэжэ ПТИ агентство тэмдэглэнэ.

Арсалдаатай асуудалнуудые хэлсээнэй үндэһөөр шиидхэхэ

БРЮССЕЛЬ, январиин 13 (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет Ташкентын Декларациие ехэтэ һайшаана гэжэ Индиин Премьер-Министрэй уялгые дүүргэгшэ Нанда Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Президиумэй гүйсэдхэхэ бюрогой эльгээһэн телеграмма дотор хэлэгдэнэ. Гүрэнүүдэй хоорондохи арсалдаануудай эбтэ хэлсээнэй үндэһөөр шиидхэгдэжэ болохо байһыень тус хэлсээн дахин элирхэйлэн харуулаа, энээниие бүхы дэлхэйн арадууд һайшаан дэмжэнэ гэжэ телеграмма дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет энэ уулзалга эмхидхэхэ, үнгэргэхэ хэрэгтэ Советскэ Союзай гаргаһан үүсхэлые үндэрөөр сэгнэнэ.

Мүн иимэ удхатай телеграммануд Пакистанай Президент Айюб Ханай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай нэрэ дээрэ эльгээгдээ.

Үлэсгэшэдтэ эльгээһэн американска „бэлэг“

НАЙРОБИ, январиин 13. (ТАСС). Кениин үлэсхэлэн зондо горитой кукуруза бэлэг болгон эльгээхэбди гэжэ США-гай правительство һайрхаһан байгаа. Ойрын үдэрнүүдтэ Грециин «Ориент лайнер» гэжэ судна американска 3000 тонно кукурузые Кениин Момбаса портдо асараа. Теэд американска «бэлэгые» экспертнүүдэй шалгажа үзэхэдэнь, тэрэ кукурузань хүнэй эдеэ хоол болоhо шадахагүй байшоо.

Катангада үлэсхэлэн болонхой

БРАЗЗАВИЛЬ, январиин 13. (ТАСС). Конгын Республикын (Леопольдвиль) баян нютаг гэлсүүлдэг Катангада һара үлүүтэй соо үлэсхэлэн хооһон байдал үргэлжэлһөөр. Гадаадын монополинуудай хорото хөбдөгөөр эзэрхэһэнһээ уламжалан, энэ ороной экономикын үгырһэнэй хойшолонгые—иимэ ехэ гай гасалангые нюуха далдалха гэжэ эндэхи засагаархидай һэдэбшье һаань, арад зоной үлэсхэлэн гасалан тухай зарим тэды мэдээсэлнүүд Конгын хэблэлэй хуудаһануудта үзэгдэдэг болонхой.

Американецууд амгалан ажаһуухые хүсэнэ гэжэ „Газетт энд дейли“ бэшэнэ

НЬЮ-ЙОРК, январиин 13. (ТАСС). Гэллапай институдай зүгһөө американска зоной дунда хэһэн асуулта юу харуулааб гэхэдэ, американецуудай арбанай юһэниинь Вьетнамда амгалан байдал тогтоогдоо гэһэн мэдээсэл ехэтэ хүлеэдэг байна.

Совет элшэн сайдтай уулзаба

ПАРИЖ, (ТАСС). Франциин Республикын президент де Голль СССР-һээ Франциda байдаг элшэн сайд В. А. Зоринтой уулзаа. Эдэнэр франко-совет харилсаае саашадань хүгжөөхэ, Европодо аюулгүй байдал хангаха асуудалнуудаар хөөрэлдөө.

Албанай хэрэгээр Советскэ Союзда айлшалхыень Франциин Республикын президентые энэнэй урда тээ урһан уряалые В. А. Зорин лабдан дабтаба. Генерал де Голль энэ уряае ханангяар зүбшөөн абаад, 1966 оной турша соо СССР-тэ ошохо һанаатайб гэбэ. Айлшалха болзор ба программа тухай хожом хэлсэгдэхэ байха.

„Орон доторхи байдал тухай“ президент Джонсоной элидхэл

ВАШИНГТОН, январиин 13. (ТАСС). США-гай президент Л. Б. Джонсон үсэгэлдэр сенатын ба түлөөлэгшэдэй палатын хамтын засе-дани дээрэ «Орон доторхи байдал тухай» элидхэн үгэ хэлэхэдээ, США-гай правительствын гадаадын ба дотоодын политикын гол шэглэлые найруулаа. Президентын хэлэһэн программань түбхын түрүүн Вьетнамдахи дайнда зорюулагдана.

Холбоото Штадууд мүнөө Вьетнамдахи «хэсүү шанга, шэрүүн тулалдаанда хабаадажа байна, энэ ушар манай гол анхарал хандуулха ёһотой» гэбэ.

Вьетнамай дайнһаа уламжалан, правительствамнай «хүсэһэн бүхы юумэеэ» хэжэ бүтээжэ шадангүй байжа магад гэжэ США-гай президент уридшалан һэргылүүлнэ.

1966—1967 финансын жэлэй бюджедэй гаргашын 112,8 миллиард доллар байхадань, харин бюджедтэ орохо оршо 111 миллиард доллар болохо. Тиимэһээ гаргашамнай оршоһоо 1,8 миллиард доллароор үлүү гараха болонхой гэжэ США-гай президент конгресстэ мэдээсэбэ.

Вьетнамдахи дайнһаа уламжалан, «саашадаа гэмтэл хохидолнууд» тохёолдожошье болохо. Тиимэшье юумэ хэжэ болохобди гэжэ президент Джонсон мэдүүлбэ. 12 үдэрэй урда тээхэнэ болюулагдаһан, зарим эдлэл хэрэгсэлнүүдһээ абтадаг алба налогуудые саг зуура һэргээхэ дурадхалтайгаар конгресстэ хандаад, налогой талаар ондоошье хубилалтануудые оруулхаар һанамжалаа. «Хэрбээ Вьетнамдахи дайнда хэрэгтэй болоо һаань, бюджедэй талаар нэмэлтэ һомололго хэхые гүйжа конгресстэ хандаха ушартай болохоб» гэбэ.

«Хүсэ хэрэглэхэ ябадал» американска гадаадын политикын «эгээн шухала гол ёһон» болоно гэжэ Джонсон онсолон тэмдэглэбэ. Гансахан Вьетнамдахи дайнай тусхай гаргаша 5,8 миллиард доллароор нэмэхэ байна. Урда Вьетнамда мүнөө американска 190000 солдадууд бии гэнэ. Тэрэшэлэн «эзэрхэг түримхэй ябуулгын» болюулагдаагүйдэ, ондоогоор хэлэбэл, оронойнгоо бэеэ даанги байдалай түлөө вьетнам арадай патриотическа тэмсэлэй ябуулагдажа байгаа сагта, Урда Вьетнамһаа США гаража ошохогүй гэжэ Джонсон мүн лэ мэдүүлбэ.

Гэхэ зуура, «эбэй гуримаар шиидхэхээр» США-гай бэлэн байһан тухай, ямаршье дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэхын, ямаршье бүлэглэлэй һанал бодолые хаража үзэхын тула хэлсээ хэхэеэ уулзаха» хүсэлтэй байһан хэбэртэйгээр Джонсон дахин дабтаба.

Расын талаар доромжолдог зарим ябадалнуудые зайсуулха зорилготой хуулиин хэдэн проектнүүдые оруулха һанаатай байһан тухайдань президентын элидхэл дотор мэдээсэгдээ.

Зүүн ба Баруун зүгэй оронуудай хоорондын худалдаа наймаае үргэдхэлгэдэ һаад тойбо татадаг тарифна тусхай хизаарлалтануудые зайсуулха эрхэ түлөөлэлгэ олгохыень конгрессые гүйха байхаб гэнэ. США-гай, Зүүн Европын ба Советскэ Союзай хоорондохи худалдаа наймаа үргэдхэхэ арга олгохыень конгрессые гүйба.

Шэнэ шүлэгүүдһээ

САҺАХАН

Солбон АНГАБАЕВ

Буужал байна сагаахан саһахан,
Һуужал байна һүүдэрээ хахалан,
Зүйжэл байна замбуулинаа сагаадан,
Зэндэмэни саһахан зэлэ татан.
Гэнтэ: нюдэндэм, сэдьхэлдэм — сагаан.
Мэндэ абаһандал дулаан, дулаан,
Гэртээ эхэтэеэ байһандални заяан
Газар дээрэм, сэдьхэл дээрэм туяаршана.
Сибириин хүндэ сагаахан саһахан,
Сэсэгэй задарһандал үзэгдэдэг лэ сэдьхэлдэнь
Сибириин хүндэ шэбэнэхэдэһэн саһахан,
Сэбэрые заяажа байһандал үзэгдэдэг.
Ямба жаргалынь наадуулһан мэтэ,
Ялагар хурса гэрэлээрээ энеэдэг.
Анда нүхэртэнь, аян замдань,
Абарал мэтэ, заяашадань ябалсадаг.
Аажам сагай аялга — бодолдол,
Адхаржал байна, амар мэндэдэл,
Агаар соохоноо аяханаар наадаһан,
Алтан хараасгайнартал, аляадаһан саһахан.
Сибириин хүндэ сагаахан саһахан,
Юунэй гэгшын юрөөл хүндэтэйб даа.

МҮНХЭ НАРАН

Байгал далай тойроһон,
Байгал далайе оймоһон,
Буряад минии арадта,
Бии юм даа агуу хүсэн.
Хада уулануудаар аймшагтайдаа
Хүсэтэй гэгдэһэн бэшэ юм даа.
Захагүй хизаар дайдатайдаа
Зоригтойшуулай зэргэдэ ороогүй юм даа.
Ондоо хүсэн бии юм даа.
Огторгойтой тэрэнние жэшэнэгүйб.
Олон соо тэрэнние харагшаб.
Огсом соо тэрэнние ойлгогшоб.
Хаһаагдашагүйень хада уулаһаань һуража,
Илагдашагүйень уһа мүрэнүүдһээнь һуража,
Ирагуу һайхан энэ наранһаань һуража,
Иимэ хүсэнэйнь нэрые
Гимн соонь уншагшаб.
Агуу хүсэн бии юм даа:
Айгдашагүй, илагдашагүй юм даа,
Алас үндэр замтай юм даа.
Арад зонтойгоо
Һэшхэл нэгэнтэй юм даа.
Минии арадые мүшэн доронь
Мүнхэжүүлэн үлөөхэ,
Абьяас ехэтэй
Агуу хүсэн юм даа.
Коммунис партии гэһэн
Хэтын мүнхэ хүсэн
Хүдэлмэришэ, малша минии арадые
Хамгаалжа, хүсэжүүлжэ байдаг юм даа.

Хүүгэдэй яслида хүхюутэй гээшэнь аргагүй. Үглөөнһөө эхилээд, үдэшэ болотор хонгёо энеэдэн, дуун, наадан. Эжы, баабайнарай абаашахаяа ерэтэр лэ наадажа үрдихэ даа.

Энэ заахан хүбүүхэндэ булта дуратай. Хэнэйшье дурагүй байхын аргагүй: ехэл хөөрхэн, энеэдэтэй, дуутай шуутай, согтой хүбүүхэн. Хүхижэ байжа гүйхэ, энеэхэ.

Аха нүхэдынь дүү нүхэрөө эрхэлүүлэн таалажархинад. Ээх!

Ф. СОРОКИНОЙ фотоэтюд.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- **Архи юундэ хүргэдэг бэ?**
- Хүбшэдэ болоһон ушар.
- Һонирхолтой.
- Уран шүлэгэй долгин.
- **Мэргэн, хурса үгэнүүд.**

ЭНЭЭНИИЕ УНШАА ҺЭН ГҮТ?

Революциин урда тээ Россиин таряашад 10 миллион модон анзаһан, морин плугаар газар элдүүрилжэ байһан. 1963 ондо оронойнмнай тарялан дээгүүр 1 миллион 451 мянган трактор, тарянай 533 мянган комбайн хүдэлһэн байна.

* * *

Совет хүнүүд арадайнгаа гэгээрэлэй амжалтаар омогорхохо ёһоороо омогорхоно. 1964 ондо хүдэлжэ байһан 107 миллион хүнүүдэй хахад зониинь дээдэ болон дунда эрдэмтэй болоһон байба.

* * *

Манай орондо гэр байра барилга хараа байса, тон түргэнөөр бодхогдоно. 10 жэлэй туршада (1954—1963 онууд) хамта дээрээ 634 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын шэнэ гэрнүүд баригдаһан байна. Энэ хадаа Советскэ Союзда дайнай урда тээхи 1940 ондо городуудта болон городой түхэлтэй тосхонуудта байһан бүхы байрын фондһоо нэгэ хахад дахин ехэ болонс. Арбан жэл соо 364 городуудта водопровод баригдаһан, 820 городуудта газификаци бии болгогдоһон байха юм.

(Календарьһаа абтаба).

Хуби заяан тухай бодолнууд

ХЭР ТҮБХИНӨӨБШИ?

Зам харгыда ябахадаа, элдэб хүнүүдтэй уулзахаш, һонирхохош, хөөрэлдэхэш. Энээнэй урда тээ мэдээгүй, нидээд олон шэнэ юумэ мэдэжэ абахаш. Тиимэл хадань хүн зон дэмы хэлсэдэггүй ёһотой: «Эрдэни элэхэ бүреэ үнгэ орохо, эрэ хүн ябаха бүреэ ухаа орохо».

Нэгэтэ Зэдэ нютагта һонин гэхэ гү даа, али жэгтэй юм гү, нэгэ хүнтэй уулзаа һэм. Тэрэм намһаа һалаба һандабагүй:

— Таанад юумэ бэшэхээ ерээд ябана гүт?

Кукуруза хуряажа ябаһан комбайнай хажууда ошоод байтарни, тэрэ хүмни намда дүтэлбэ:

— Сайн!

— Сайн!

Намарай шарлантаһан зүлгэ ногоон дээрэ һуугаад, үни удаан яриладабди.

— Танигдаагүй хүндэ өөр тухайгаа хөөрөөдшье яалай. Нэгэ хүнэй хуби заяан тухай хүнүүд мэдэһэй гэжэл һанагдана,—гэжэ тэрэмни нюдөөрөө уһа гүйлгэн хэлэбэ.

...Тиихэдэ хоюулан ажабайдал, хуби заяан, наһан тухай мэдэхэ соогоо сэсэрхэлдээд, һайнаар хөөрэлдөөд тараа һэмди. Мүнөө эдэ мүрнүүдые бэшэжэ һуухадаа, тэрэ хүндэ ямар нэгэ үритэй, нэрыень заатагүй ондоо болгохо тухайгаа мартабагүйб.

* * *

Дамдинсурун багаһаа хойшо юумэндэ һүбэлгэн — һургуулида һурахадаашье хүнһөө дутадаггүй, ана мана «сохисолдоод лэ» ябадаг һэн. Зунай амаралтын үедэ колхоздоо бухал шэрэхэдэ, ямар гоё һэм! Бухал буляалдаад, моридоороо урилдаагаад орхибол, Дамдинсурун бултанай урда орожо, эгээл түрүүн бухалыеш тойроод орхихо. Хүбүүд дороо милл хоров бусалаад һалаха. Бригадир Мүнхэ Дамдинсурунда юундэшьеб дуратай һэн. Эсэгэтэйнь үелжэ, зааханһаа наадажа ехэ болоһондоо гү, али дайнда эсэгээ алдаһан хадань гү—юундэшьеб ходо хайрлаһаншаг байха. Тиигээдшье хүбүүн ехэ бэрхэ, урагшаа һанаатай ха юм.

Дамдинсурун һургуулида ябажа шададагүй. Ганса эхэнь—холын малшан. Тэндэһээ ябагаар ябахада хэсүү һэн. Арайл гэжэ зургаадахи класс дүүргээд, эжыдээ туһамаршан боложо, буруу адуулжа эхилһэн юм. Арбан долоо наһаяа гэшхэбэ гү, али үгы гү? —Дамдинсурун тракторист болохом гэжэ үдэр һүнигүй эхээ аргадаба, гуйба.

— Хая саашань! Ходо тоһо унжэгэндэ зуурашоод, саашаа наашааш хараһаншни мэдэгдэхээ болёод ябахадаш гоё гү?—гэһэн харюу абаад, хүбүүншье ехэл голхорбо. Тиибэшье һүүлдэнь эхэнь номгоржо, хүбүүгээ Петропавловка эльгээһэн юм.

...Зэдын талаар зэрэлгээн наадахадаа ямаршьеб ирагуу нэгэ хүгжэм һануулдаг. Шэб шэнэхэн «ДТ-54» гэһэн түхэлэй тракторынь энэ миралзаһан долгин соогуур онгосо шэнгеэр тамаран, Дамдинсурунай зосоо баярай мэдэрэл түрүүлдэг һэн.

Трактор агта... Дамдинсурунай булад хүлэг. Гоё даа. Түмэр хоёр рычаг угзаран, дуутай шуутай «мориёо» жолоодожо ябахадаа хабарай ирагуу дулаае, ажабайдалай эхин дууе хүбүүн һайхашаана. Ходол иимэ зохид байдаг һаа... Инаг басаган Валинь түхэреэн улаахан шарай урдань бии болоно. Тэрэнь энеэбхилнэ.

—Хэр хүдэлжэ байнаш?—гэжэ асууна хэбэртэй.

...Залуу айлай гэр баяр золоор дэлбэрбэ. Түрүүшын үхибүүн. Үшөө саанаа хүбүүн. Дамдинсурун Валя хоёр ехэл баяртайнууд һэн. Үдэшэ орой ажалһаа ерэһэн залуу эсэгэ нюур гараа угаажархиһаар яаража хүбүүгээ тэбэрихэ.

Гэр булын ажабайдал булаг шэнгеэр бурьялжа эхилээ. Дамдинсурун колхоз соогоо бараг, һайн механизатор гэжэ суурхана. Гурбан үхибүүнэй эсэгэ. Нүхэрынь, Валинь, һургуулида хүдэлхэ. Юрэдөө, һанаагаа зобохоор юумэн үгыл шэнги һэн.

Нэгэтэ Дамдинсурун шал һогтуу гэртээ ерэбэ. Үхибүүдээ эрхэлүүлнэм гээд, бүри ехээр айлгаба. Бүхэли һүниндөө охибо. Валинь хүл дээрээ, унтангүй хоноһон юм. Хайшан гээбши, Дамдинсурун гэжэ асуухадань:

— Сандантанай үбһэ асарааб. Тиигээд архи табяа,—гэжэ хэлэхэ юм.

Энэл үдэшэ, һүниие Валя оройдоошье мартаагүй. Юуниинь болоһон юм? Дамдинсурун архи уугаад һалахаяа болёо. Ходол һогтуу ерэхэ, тэрэ энэ уулгаа, хүндэлөө гэхэ. Бүхэли һүниндөө зобожо хоноод, үглөөдэрынь «толгойгоо заһаха». Хүхөөр үхибүүтэй Валинь тэшхэхэ. Ядахадаа нүхэрөө аргадаба. Эхэньшье хэлэбэ.

Дамдинсуруние колхозой парткомдо дуудаба. Хөөрэлдэбэ. Рабочкомшье оролсобо. Түр зуура архи ууххаяа Дамдинсурун болиһон аад, хабарай тарилгын үедэ баһа эхилшэбэ. Зон нүхэдыньшье хэлэбэ, ойлгуулжа ядаба. Харин тэрэнь урдаһаань убайшьегүй:

— Юу һанаагаа зобооб та? Архил ууха гэжэ түрэһэн бэе. Танайл мүнгөөр уунагүйб,—гэжэрхихэ.

...Зунай эхин һара һэн ха. Кукуруза тарижа байтараа, тракторaа хаяжархёод, «толгойгоо заһаһан» Дамдинсурун үйлсөөр найгаһаар ерэжэ, гэрэйнгээ үүдэ ульхэлөөд ороно:

— Хэн бииб? Һэй! Амиды хүн бии юм гү?

Дүрбэтэй басаганиинь һогтуу эсэгэһээ айһандаа пеэшэнгэй саагуур хоргодошобо. Газааһаа амидашаһан эхэнь орожо ерэбэ:

— Хаана ябанаш? Поли ошооб. Үгыш. Валимнай больницада ороо. Петропавловкада. Эльгэнэй үбшэн гэнэ гү.

Һогтуу Дамдинсурунай машинада арай гэжэ һуужа ерэхэдэ, Балинь наһа барашаһан байгаа бэлэй...

* * *

Хөөрөөмнай дүүрээдүй.

Дамдинсурун урдамни ногоо шэмхэлэн һууна:

— Тархишье даа. Архи уудаггүй һаам..., хооһо нойтоор орхёод ходо ябашадаггүй һаам.., һанаа үнөөнь зобоожо туляагаагүй һаам.., һамгамни, магад, амиды ябажа болохо һэн... Архи зэмэтэй гэхэдэ хайшаа юм? Тархил зэмэтэй гээшэ. Гурбан үхибүүтэй үлэшэһэн би бүри гутажа, үйлэжа архидаа һэм. Зон нүхэд архиием хорёо, эхэ, үхибүүдтэм яһалал туһалаа юм. Гомдолгүй... Теэд би мүнөө хахад хүн болоод һуунам...

— Хайшан гээбта?

— Нэгэ нүхэрэйдөө түлеэ һогтуугаар асаржа ябаһаар трактортаяа урбалдааб. «Беларусаймнай» нэгэ мөөрэ түгсүүл дээгүүр гарашоо ха юм. Дүрбэн хабһамни һалаа,—гээд, тэрэ хүмни ханяашаба. Ёолоно. Гэншэнэ.

Һүүлдэнь бүдэхеэр хэлэбэ:

— Түбхинэжэ шадаагүйб. Мүнөө эхэмни гурбан үхибүүдтэймни тулина. Ехэ хүбүүгээ интернадта үгэхэб. Хоёр басагамни яаха юм? Мэдэнэгүйб. Колхозни пенси, туһаламжа үгэнэл даа. Абахашье эшхэбтэр. Өөрынгөө ядан муугаа нигэһэн аад...

...«Хэр түбхинөөбши? Тэрээнһээл ехэл юумэ дулдыдана»—гэһэн үгэнүүдыень би аман соогоо дабтанаб. Энэ хүнэй иимэ ябадал тухай шэбшэхэдээ, магад, зам харгынь тад ондоо байха байгаа аалам гэжэ бодоноб. Нэгэ заахашье тэсэбэритэй, үсэдшэг байгаа һаань, бүхы юумэнь ондоо байха һэн ха. Зэдын талынь зэрэлгээн соо тракторынь урдынхидаал гоёор тамархал һэн ха гэжэ һанахадаа, уярдаһамнишье, сухалнишье хүрөө һэн.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Сабшалан һайжаруулга — мүнөөдэрэй шухалын шухала зорилго» гэһэн түрүү бэшэг. Совет партийно-правительственна делегациин МНР-тэ байһан тухай болон ТАСС-ай шухала шухала мэдээсэл. «Москвагайхид, ленинградайхидай үүсхэл дэмжэнэ» гэһэн материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: XXIII областной комсомольско конференци тухай материал.

Гурбадахи хуудаһанда: «Байгал далайн үгырхэгүйн түлөө» гэһэн статья зүбшэн хэлсэнэбди» гэжэ рубрика доро А. Целиковой «Загаһан юундэ үсөөрнэб?» гэһэн корреспонденци. Мэргэжэлтын зүбшэл. Хилын саанаһаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Л. Г. Пастарнагай «Багшын алтан зүрхэн» гэһэн корреспонденци. АПН-эй материал. Нютаг нютагай һонин. Спорт.

Сагай уларил

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөөдэр республика доторнай бүрхэгшэг байха, зарим газарта саһан орохо. Баруунһаа һалхилха. Хойто аймагуудта 28—33, бэшэ нютагуудта 16—21. Улаан-Үдэдэ һүниндөө 16—18, үдэртөө 16—18 градус хүйтэн байха. Үдэһөө хойшо республика дотор хүйтэрхэ.

Сэлгеэ Байгалай мүльһэн доронһоо загаһа татан гаргахада урматай.

Ф. СОРОКИНОЙ фотоэтюд.

Шог үгүүлэлнүүдэй үлхөө

Ш-Н. ЦЫДЕНЖАПОВ

ГЫМА—СИМЫН УРШАГТА ЯБАДАЛ

Түрүүшээр Гыма гэжэ нэрэтэй басаган аад, Улаан-Үдэ ерэхэдээ Сима боложо, нюураа хүнэй танихагүйгөөр будажа, һөөм ута хюмһа ургуулба. Тархи дээрэнь бишыхан бухалһаашье бага бэшэхэн, хэдэн тээшээ үрзылдэшэһэн үһэн.

Мүнөө Сима гартаа өөрсэ түхэлтэй жаахан радиоприёмник баринхай, элдэб үнгын ангуудые зүруулһан эреэ маряан плати үмдэнхэй, универмагта орожо, шэнэ моодын хүбсаһа хүнар харана.

Тэндэ зогсоһон хоёр хүбүүдэй хажуугаар үнгэрхэ зуураа, нэгэнэйнь нүгөөдэдөө: «Энэ эгээл һүүлшын моодын малгай. Москва ошохадоо, басагадай үмдөөд ябахыень харааа һэм. Удангүй ишшэшье үмдэжэ эхилхэ байха»—гэжэ, шоглон һагад, малгайдал түхэлтэй хууха руу заахыень обёорбо.

Сима гоё һайхан зурагуудтай хууха малгайн хажуугаар эрьелдээд һалахаяа болишобо. «Эгээл һүүлшын моодо. Иишэшье ерэхэ байха» гэжэ аман соогоо шэбэнэнэ. «Булганһаа урид үмдэжэ, энэдэхи басагадһаа эгээл мооднонь болохо ёһотойб» гэжэ шууд шиидээд, гэр руугаа шамдуухан тобёрбо.

Хүгшэн эжынгээ һүүлшын гурбан солхооб буляаха тооной гартаа оруулжа, үнөөхи малгайгаа абахадаа, досоонь аятай зохид болоодхибо. Тэрэнээ тархидаа углан сасуу, үйлсэдэ гараба. Аляа хонгор Симын шэг шарайгаа хобхо татан, баггүй бүдүүлигээр, тоогүй томоотойгоор гэшхэлхыень хараһан хүнүүд хойноһоонь гайхалдан гэлылдэжэ, жэрхэнгеэр газарта нёлбон үлэнэд. Тиигээр байтар хүнүүд обооролдон дахажа эхилбэд. Үнгэрхэдөө нэгэ фотограф дүрсыень буулгажархиба.

Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсые дороһоонь дээшэ үгсэжэ дүүһахадаа: «Хүрөө болоо ха даа, зон һайса хараа гүбэ» гэжэ бодомсоороо, дахалдагша хүнүүд тээшэ дээрэлхүү хараса шэдэлжэрхёод, гэр тээшээ годирбо.

Гэртээ бусахадань, хүгшэн эжынь эгээл тиимэхэн хууха баряад, харасагаажа һууба.

— Юу хэхэтнай гээшэб, утэлһэн аад, үмдэхэтнай аал?—гэжэ Сима гайхахын ехээр гайхаба.

— Болиишь, газаа гаража шададаггүй хүгшэдтэ туһатай амһартал энэшни. Ахадашни захиһамни, нёлбоһоной улхан гэжэ асаржа үгөө,—гэн, хүгшэн досоонь бялд тэтэр нёлбоно.

Үглөөдэрынь «Эгээ һүүлшын моодо» гэһэн гаршагтай фото-зураг Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсэдэхи сатирын буланда байгаа һэн. Сима моодно малгай үмдэһэн өөрыгөө гансата таняа һааб даа.

ТҮРҮҮЛЭГШЭ ЯАГААД ЯЛА ТҮЛӨӨБ

Колхозой түрүүлэгшын таһалгада посхоодшон хүбүүн Дарма орожо:

— Нима Данзанович, айлай үхэрнүүд хорёоемнай һандарган ороод, хамаг тарияаемнай гутаажа байнал, ямар хэмжээ абахабибди?—гэбэ...

— Бари, энэ приказ, гар табяатай. Үхэрнүүдэй эзэдтэ хайра гамгүйгөөр яла түлүүлэгты, тиигэбэл гансата болихо. Бэшэ яалтайб?—гэжэ түрүүлэгшэ харюусаба.

— Задагай хорёо дээгүүр үхэрнүүдэй харайжа ороходонь, хэн гэмтэй юм. Ямар хүн яла түлэхэ гээшэб?—гэн хүбүүн арсаба.

— Минии яахашье аргамгүй, хүрөө. Хэншье түлэхэ. Иигээд дүүрээ, тоосолдохо сүлөөгүйб, — гээд, Нима Данзанович буруу харашаба.

...Нэгэ хэды болоһон хойно түрүүлэгшын таһалгада һамганиинь гүйжэ оробо.

— Тэрэ Дарма арбан түхэриг яла түлэгты гэжэ хашана, колхозой тариян соо үхэрыемнай баряа юм ха. Акт табяа. Яаха хээхэ юмбибди?—гэмсээрнь газааһаа Дарма хүбүүн бухгалтертай орожо ерэбэ.

— Энэ һамгантнай танай захиралта дүүргэнэгүй, мүнгэ түлэхэгүйб гэнэ,—гэхэдэнь, түрүүлэгшэ халзан духаяа нэгэ гараараа маажан, нүгөө гараараа хармаанаа һуулин, арбанай шарбуунса дурата дурагүйгөөр гаргажа стол дээрэ табижархиба...

Энэ гэһээр хуушан приказ һэлгэгдэбэ, «Хамаг сүлөөтэй колхозниггуудые суглуулжа, хорёо барилгада хамаадуулха» гэһэн шэнэ захиралта гараба.

ШҮҮМЖЭЛЭГШЭ

— Һэ, ямар муухайгаар зурана бши? — гэжэ дүрэеэ зуруулжа байһан шүүмжэлэгшэ уран зураашада томоотойгоор хандаба.

— Би зэмэтэй бэшэлби, танай нюурай иимэ байхадань яахабиб, —гэжэ уран зураашань харюусаба.

Үнэн болоһон ушар

БОЙЛТОРГОТОЙ ХАНДАГАЙ

1945 оной намар. Чимитов, Имехелов болон бусад хэдэн ангуушад борөө гүрөөһэ агнахаяа Улаан Тугал гэжэ газарта ошожо, агнуурyа үргэлжэлүүлбэ ха.

Нэгэ үдэшэ Чимитов бусад нүхэдһөө урид отогтоо ерэнхэй, түлеэ залһаашье бэлдээгүй, шэг шарайнь хүхэ сагаан, нюдэниинь улхархайһаа гарахаяа һанаһан мэтэ зэртэгэнэһэн, үгэ хүүршьегүй уруу дуруу, галайнгаа хажууда һууба. Ерэһэн хоёр нүхэдынь:

— Зай, юу алабаш, хоёр удаа буугай һурэхэ абяа дуулаа бэлэйбди,—гэбэ.

Чимитов һууриһаа һуга харайн бодожо:

— Ямар үйлэ тодхороор гарахагүй үдэртэ агнууридa гараба гээшэбиб,—гэжэ шэшэргэнэһэн хоолойгоор дуугаран, һалганаһан гараараа үбэрһөө тамхяа гаргаба. Тиигээд һанаа алдаад, газарта һуушана. — Аршаантын үндэрэй арада ябатараа хоёр гүрөөһэ харайлгаад, саашалаад нэгэ һудалай эхин хүрэбэб. Уляаһан соо эндин хандагайн байхые хараад, хоёр буудалгаар тэрэнние унагааба гээшэб. Хажуудань ошожо, дүрбэн хүлынь өөдэнь арай гэжэ харуулаад, хутагаа гаргажа, үргэн дороһоонь эхилэн үбшэжэ байтарни хутагам нэгэ хатуу юумэндэ торсолдошобо. Ехэ гайхаад, һорһыень иража үзэн гэһээм, хатуу гэгшын хабтагар һур байба. Сошоһондоо хандагайн эндэ тэндэнь гаража харахадам, эмэ бэшэ, эрэ байшоо. Иимэ юумэ хараад байхадаа һэжэг түрэжэ, дайдын эзэнэй унаа буудажа алааб гэжэ бодоод, һөөргөөшье харангүй орон дэлхэйн эзэдтэ зальбарһаар отогтоо орожо ерэбэб. Дүүрэн заглуу сай шанаад, эдеэ болохо гэжэ абажа ябаһан печени, саахартайгаар бултыень дэлхэйн эзэдтэ үргэжэрхёоб,—гэбэ ха.

Имехелов гэжэ нүхэрынь аймаг зүргаанда хүдэлдэг, колхозуудаар ябадаг, элдэб һонинние дуулэдаг байһан тула бойлторготой хандагайн түүхые Чимитовтэ тайлбарилжа үгөө һэн.

Тэлимбэ нютагта лесниггээр хүдэлдэг Шишмарев гэгшэ нэрһэ түүжэ ябатараа хандагайн үншэн тугал оложо тэжээһэн байгаа. Тэрэ тугалынь ехэ боложо, байра байдалдаа дадаба. Хоолойдонь хонхо зүүдэг, ногтолдог һэн гэхэ. Гунан болоод байхадань эмниһэн байгаа. Ехэ болоходоо ой тайгаар зайгаад ерэдэг, уһан нуурта орожо үмбадаг болоо. Нэгэтэ ойдо ороһон аад, гэр тээшээ бусалтагүй ябашаһан байна. Харин хоёр жэл болоһон хойно гурбан зуун километр газарта ошоод ябатараа Чимитовтэ алуулһаниинь тэрэ байгаа.

Чимитовэй шэг шарайда гансата гэрэл орожо, үгэтэй дуутай болоо. Тэрэ хандагай «орон тэнгэриин хюлгэ» бэшэ, харин юрын хандагай байһаниинь тэрэ хүн ойлгоо. Тиигэжэ Чимитов хооһон юумэндэ этигэжэ ябаһанаа мэдэрээшье һааб даа.

Тэрэ ехэ айһандаа һанаха байха буугаа хандагайн хажууда мартажархёод ерэһэндээ үлэ мэдээшэ болон миһэд гэжэ һуугаа һэн гэхэ.

Д. ШИРАБОН.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н03337. Зак. № 39.

БУРЯАД ҮНЭН
4 дэхи нюур.
1966 оной январиин 15.